D106

mokslas menas literatūra

DRAUGAS
ANTROJI DALIS / 1972 METAI
LAPKRIČIO MĖN. 4 D. / NOVEMBER 4, 1972
PART TWO NR. 260 (44)

Šiame numery

PAMINKLINIS PASITYČIOJIMAS
ANTANAS MACEINA ATSAKO SAVO KRITIKAMS.
ČIURLIONIŠKĄSIAS PROBLEMAS SUMUOJANT.
BERNARDO BRAZDŽIONIO EILĖRAŠTIS.
LIUDO DOVYDĖNO NOVELĖ "TOKS TAI GYVENIMAS ŽMOGAUS".
DR. VINCAS MACIŪNAS RAŠO APIE PROF. ANTANĄ SALĮ.
MONNA LIZOS ŠYPSNYS VILIOJA IR KLAIDINA.
AUGA SUSIDOMĖJIMAS BALTIŠKOM STUDIJOM.
UŽ AKTUALIJŲ ESMĖS BEIEŠKANT.
MIRĖ EZRA POUND
KULTŪRINĖ KRONIKA.
SPYGLIAI IR DYGLIAI

PAMINKLINIS PASITYČIOJIMAS

Kaip jaustųsi rusai, jei vokiečiai, laimėję karą, prisijungtų žemes iki Uralo, paskelbtų jas federalinės Europos respublika ir, keliems dešimtmečiams praslinkus, sukaktuvių proga, lieptų savo pavaldiniams rusams pastatyti Wehrmachtui išvaduotojui didžiulį monumentą. Aišku, kiekvienas, savo tėvynę mylintis rusas tokį pasityčiojimą nurytų tylėdamas tik sunkių represijų akivaizdoje. Rusai lauktų dienos, kada galės išvaryti klastingą pavergėją ir nugriauti juos įžeidžiantį pastatą.

Mūsų ironiškai laimei, vokiečiai karo nelaimėjo. Pergalė atiteko gausiems sąjungininkams, jų tarpe ir rusams. Hitlerio grobuoniška fikcija —Naujoji Europa — sutrupėjo Berlyno griuvėsiuose. Wehrmachto vietoje raudonoji armija (šiandien tarybinė) tapo visagale Rytų Europos šeimininke. Jos divizijos, Kremliaus įsakytos, užgniaužė kiekvieną laisvės kibirkštį: Rytų Vokietijoje, Vengrijoje,Lenkijoje, je, Čekoslovakijoje ir neseniai Kauno gatvėse.

Todėl nenuostabu, kad po antro pasaulinio karo ėmė dygti paminklai, monumentai, mauzoliejai raudonosios armijos galybei atžymėti. Narciziškai įsimylėję į savo medaliuotas krūtines, užkariautojai pageidauja, kad kiekviena miesto aikštė, kiekvienas pakelės akmuo primintų jų šaunumą.

Ir ką matome? Ogi baisią šlovinimo infliaciją. Generolams, komisarams, maršalams, generalisimams, Tarybų Sąjungos herojams dedikuojami įmantrūs skulptūros — architektūros gigantai. Karo žygiai garbinami su kiekvienomis besiartinančiomis sukaktuvėmis. Sovietijoje raudonai paženklintų jubiliejų susikrovė daugiau negu paprastų kalendorinių dienų. Aure, jau artėja diena, kai toks ar kitoks maršalas įžengė į tokį ar kitokį miestą; čia vėl ten ir ten įvyko didelis mūšis; čia po sunkių kovų tankų divizijos daliniai persikėlė į kitą Nemuno krantą; čia į Skuodą, į Plungę, perėjo Vokietijos sieną, pasiekė Baltijos pakrantę. Viso to surašyti istorijos knygose nepakanka, nes liaudis tokius raštus retai paskaito. Daug įspūdingiau savo žygius iškalti akmenyje, suskulptūrinti, įcementuoti, įbareljefinti. Tai savotiška amžinybės užsitikrinimo aistra. Iš jos ir gimsta memorialinės monumentalistikos žanras, labiausiai klestintis totalitarinėse valstybėse.

Valdžios pareigūnams nerūpi, ar vietiniams gyventojams paminklinė ekstravagancija patinka, ar ne. O gal gyventojai labiau trokštų gražaus fontano su tvenkiniu ir parku? Jei laisvame krašte tokiu atveju atsiklausiami piliečiai, sovietijoje galioja tik viršūnių nuomonė. Vilniaus "bokštai" geriau gi žino, kokiu būdu įtikti Kremliui.

Štai neseniai Žemaitijoje, Kryžkalnyje, išdygo monumentalus projektas, į kurio atlikimą buvo įtraukti keli talentingi Lietuvos menininkai: skulptorius B. Vyšniauskas, vitražistas K. Morkūnas ir architektas V. Gabriūnas. Paminklą atidarė bei palaimino partijos sekretorius A. Sniečkus ir Lenino premija patėptas poetas E. Mieželaitis.

Nenorime neigti šio kūrinio estetinės vertės. Sena taisyklė: ko nematei, negali peikti. Tačiau papėdės įrašas "Lietuvos liaudis —Tarybinei Armijai išvaduotojai" yra koktus pasityčiojimas iš lietuvių jausmų. Kaip gali lietuvis mylėti armiją, kuri klastingai įsibrovė į jo šalį, užgniaužė nepriklausomybę, terorizavo gyventojus, grūdo į gyvulių vagonus, vežė, šaudė, pūdė kalėjimuose, alino Lietuvos ūkį, iššudė Lietuvos gynėjus partizanus ir pagaliau ilgam laikotarpiui

(Nukelta į 2 psl.)

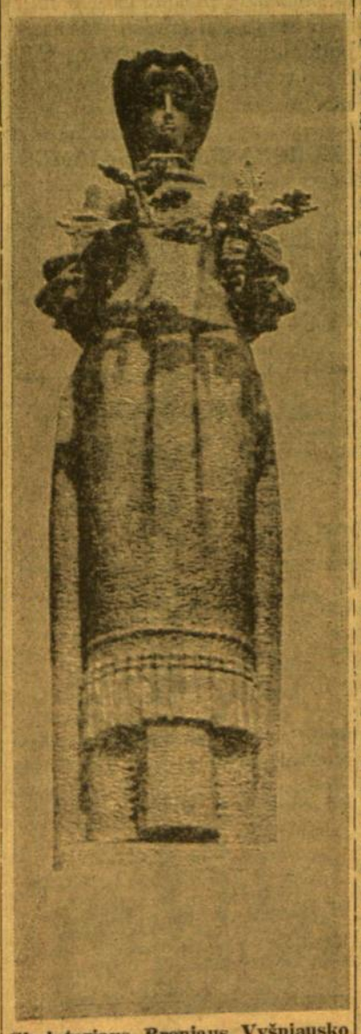

Skulptoriaus Broniaus Vyšniausko "Kryžkalnio žemaitė"

Laiškai mano kritikams (1)

APIE RELIGINĘ LITERATŪRĄ IR JOS KRITIKĄ

ANTANAS MACEINA

I.

Baigdamas "Didžiuosius dabarties klausimus" (Chicago 1971), šios knygos autorius ragino "mūsų jaunus mąstytojus —filosofus, o ypač teologus" (p. 308), susidomėti religinėmis problemomis, kadangi ir jų "sprendimas padaro tautą nacija, išvesdamas ją iš pirminio liaudies tarpsnio, kurio metu daug savinamasi, o maža kuriama" (t. p.). Religinės srities brendimas, autoriaus pažiūra, yra tautai, siekiant nacijos rango, nė kiek nemažesnės svarbos, negu literatūros, meno ar mokslo aukštis. Tai tinka ypač mūsų laikam, kai grumtynės tarp atgemančios religinės sąmonės ir stiprėjančio bei plintančio ateizmo darosi vis aštresnės, būdamos vedamos ne tik dvasinės kūrybos, bet ir politinės prievartos priemonėmis. Argi tad galėtų mūsų tauta stovėti **šalia** šių rungtynių ir abejingai į jas žiūrėti? Juk jeigu pačioje Lietuvoje religinės minties skleidimasis yra tramdomas visokiais būdais, tai ant mūsų pečių kaip tik ir gula didi pareiga perimti religinės problematikos sprendimą ir ji stumti priekin visos tautos vardu.

Ryšium su šiuo raginimu "Darbininko" apžvalgininkas (1971.XII.21 d.) pastebėjo, esą "Maceinos minėtas įsijungimas į anttautinių klausimų svarstymą šia knyga tebėra sunkiai įmanomas, nes mes nepajėgėme suorganizuoti savų mąstytojų vertinimo į kitas kalbas" (p. 2). Ši pastaba, esmėje teisinga; betgi ji reikalinga vienos pataisos. Kad savų raštų vertimo į svetimas kalbas nesame suorganizavę, tai tiesa. Vienas kitas pradinis užmojis vis tebelieka tik užmojis—pagal prasmingą K. Bradūno poezijos eilutę: "Tik plasnoja... bet nepakyla" (Situacija). Tačiau tautos virtimą nacija, dalyvaujant anttautinių problemų sprendime, nereiktų suprasti grynai **viršiniu** būdu: vykti į tarptautinius kongresus, juose kalbėti, leisti knygų kitomis kalbomis, ruošti parodų svetimiesiem, megzti santykių su kitų tautų mokslininkais ir t. t. Visa tai, be abejo, yra gera ir net būtina. Bet visa tai yra ne tautinio subrendimo priežastis, o jo apraiška bei pasėkmė. Visų pirma reikia turėti paruoštų žmonių, kurie ryšius su kitais palaikytų. reikia turėti sukurtų veikalų, kuriuos būtų galima kitiem parodyti; reikia turėti originalių bei reikšmingų **idėjų**, kurias būtų galima kitiem skelbti. Kitaip tariant, **tautos virtimas nacija visų pirma yra vidinis jos pačios vyksmas: tai kūrybinis vyksmas jos dvasioje.** Anttautinius klausimus, kurie šiandien vargina žmoniją, turime visų pirma svarstyti patys sau ir tarp savęs. Mes patys turime jais sirgti, juos savoje visuomenėje skleisti, į jų nagrinėjimą kuo daugiausia asmenų traukti, kelti ginčų jų reikalu ir šitaip užbaigti aną gryno savinimosi bei liaupsinimo tarpsnį, kurį, pavyzdžiui, dar prieš keletą metų (1967-68) taip aiškiai jautėme P. Teilhard de Chardin atveju, o šiandien vis dar tebejaučiame R. Bultmanno atveju (plačiau apie šį atvejį vėlesniuose laiškuose).

Kaip tik todėl autorius "Didžiuosiuose dabarties klausimuose" ir ragino "visus mūsų mąstančius krikščionis" nepamiršti, kad II Vatikano Susirinkimas "buvo ne tik kitiem, **bet ir mum**" ir kad užtat ir mes turėtume "kūrybiškai išvystyti jo mintis, atsiliepdami į visa tai, kas šiandien yra keliama anttautinėje plotmėje, nesibijodami didesnių užmojų bei drąsesnių sprendimų" (p. 309). Ar šie sprendimai bus išversti į kitas kalbas yra antrinis dalykas. Svarbiausia, kad **mes patys** taptume religinėje srityje kūrybiškais, kritiškais, sąmoningai veikiančiais krikščionimis; kad pasaulyje sklindančios religinės idėjos bei religiniai klausimai nepraskambėtų pro mūsų ausis, nesujaudinę mūsų sielos ir nepasiekę mūsų proto; kad mūsų religininkai — dvasiškiai ir pasauliškiai — būtų anų idėjų bei sprendimų ne tik perteikėjai sutrumpintu ar net sumenkintu pavidalu, bet ir jų išvystytojai, pratęsėjai bei įvertintojai. **Kūrybinis vyksmas pačioje tikinčioje visuomenėje —štai kas padaro tautą nacija religiniu atžvilgiu.** Šiam reikalui autorius ir yra pastaraisiais metais išleidęs pora religinio pobūdžio raštų, kuriais jis mėgino atliepti į dabartinės Krikščionybės problemas.

Užtat jam stipriai sugėlė širdį vieno bičiulio laiškas, kuriame jis praneša. "Baltistikos konferencijoje (ji įvyko Kanadoje šių metų pavasarį, Mc.) iš kai kurių akademikų girdėjau balsų, pageidaujančių iš A. Maceinos ir nereliginių knygų, gvildenančių bendrąją mūsų problematiką" (1972. VI.9). Sakinys trumpas, bet labai būdingas. Juo yra išreiškta viena aiški netiesa ir vienas didžiulis nesusipratimas. Nuo pat savo raštų pradžios Lietuvoje ligi pat pastarųjų metų tremtyje autorius yra nuolatos pasisakęs bendrosios mūsų problematikos reikalais — čia straipsniais (plg. jų eilę "Aiduose" ir ypač "Į Laisvę"), čia net knygomis (plg. "Tautinis auklėjimas"). Netiesa tad priekaištauti, esą religinių knygų rašymas nukreipiąs jį nuo mūsų rūpesčių. Tačiau ši netiesa yra tik mažmožis, palyginus ją su anuo didžiuliu nesusipratimu, glūdinčiu minėtame sakinyje, būtent: **religinė problematika nepriklausanti prie bendrosios mūsų problematikos.** Pro pageidavimą "ir nereliginių knygų, gvildenančių bendrąją mūsų problematiką" prabyla arba nuostabus dvasios siaurumas arba paslėpta ateistinė nuotaika.

Kadaise a. a. Z. Ivinskis, LK Mokslo Akademijos suvažiavime 1939 m. kalbėdamas apie "Lietuvos istoriją romantizmo metu ir dabar", pastebėjo: "Lietuvos istorija yra imama paprastai labai izoliuotai nuo visuotinosios; nepaisomos sąsijos su pasauline istorija. Paprastai Lietuvos istorija išeina lyg kokia sala visuotinės istorijos jūroje. Bet taip siaurai jos objektą suprasdami, mes galime susiaurėti ir, visur norėdami matyti tik lietuvius, neišlaikyti reikiamos pusiausvyros; yra pavojaus tiesiog lyg kokiuose gilžuose šuliniuose užtrokšti savo tyrinėjimuose" (Suvažiavimo darbai III, Roma, 1972, p. 338; fotomechaninis pakartotas leidinys). Tai, kas čia Ivinskio pasakyta apie Lietuvos istoriją, tinka ir visai lietuviškajai problematikai mūsų dienomis. Anie baltistinės konferencijos akademikai, išjungdami religinę sritį iš lietuviškosios problematikos, kaip tik ir pergyvena šią problematiką tarsi kokią salą, atsietą nuo visuotinių klausimų, nepastebėdami, kad **toks atsiejimas paverčia lietuviškumą tuščiu kevalu.** Nepakanka tik lietuviškai kalbėti bei rašyti, bet reikia turėti dar ir **turinio** šiai lietuviškai kalbai bei šiam lietuviškam raštui. Nepakanka tik dairytis į garbingą Lietuvos praeitį, bet reikia šią buvusią garbę ugdyti ir dabar. Tautiškumas, nesidomįs visuotiniu žmonijos turiniu ar net nuo jo nusigręžiąs, iš tikro greitai užtrokšta pats savy tarsi kokiame giliame šulinyje, kuriame nebematyti saulės. O kas gi duoda šio visuotinio turinio, šios saulės, jei ne religija ir filosofija su įvairiomis jų atšakomis, vadinasi, sritys, kuriomis mes mažiausiai domimės ir kurias mes mažiausiai vertiname? Jeigu tad nenorime uždusti po savu suformalintu ir sumoralintu lietuviškumu, turime praverti savą dvasią ir aniem didiesiem klausimam, kurie rūpi **visiem** žmonėm. Kitaip tapsime įkyrūs kitiem ir nuobodūs sau patiem, o ypač mūsajam jaunimui, kuris jau dabar savaimingai jaučia lietuviškojo kevalo tuštumą. Kam tad priekaištauti, jei kas šiam kevalui mėgina teikti bent pora visuotinės reikšmės idėjų?

Galimas betgi daiktas, kad pro minėtą "ir nereliginių knygų" pageidavimą byloja kaip tik tai, kuo skundėsi "Tėviškės Žiburių" redaktorius, apžvelgdamas pasibaigusį jaunimo kongresą. Šio kongreso metu "nei katalikų, nei evangelikų pamaldos nebuvo įrašytos programoje"; paskubomis suorganizuotos, jos buvusios menkai lankomos, ypač "Kento universitete, kur į baigiamąsias pamaldas iš 300 asmenų susirinko tiktai apie 20"; maždaug tas pat buvę ir Romuvos stovykloje; kiek geriau jas lankęs jaunimas Toronte, bet ir čia "dalis jo klegėjo šventovės kieme" (1972 nr. 20, p. 1). Teisingai tad kun. Pr. Gaida klausia: "Ar tai nebus slypinti tendencija išstumti religiją iš vertybių skalės, pasitenkinti vien tautiškumu, paremtu ateistinėmis nuotaikomis? Tuo keliu verčia eiti sovietinis aktyvas pavergtoje Lietuvoje, bet kas skatina tokį kelią išeivijoj?" (t. p.). Šis klausimas nurodo į kažkokį labai nejaukų vyksmą, rusenantį mūsų tremties užkulisiuose ir ta ar kita proga prasiveržiantį aikštėn. Religija yra vis labiau laikoma atgyventa, vargu ar verta didesnio dėmesio bei veiklesnio puoselėjimo. Jos atžvilgiu nuostabiai sutariama su komunizmu ir **šiuo atžvilgiu** komunizmo anaip-

(Nukelta į 2 psl.)

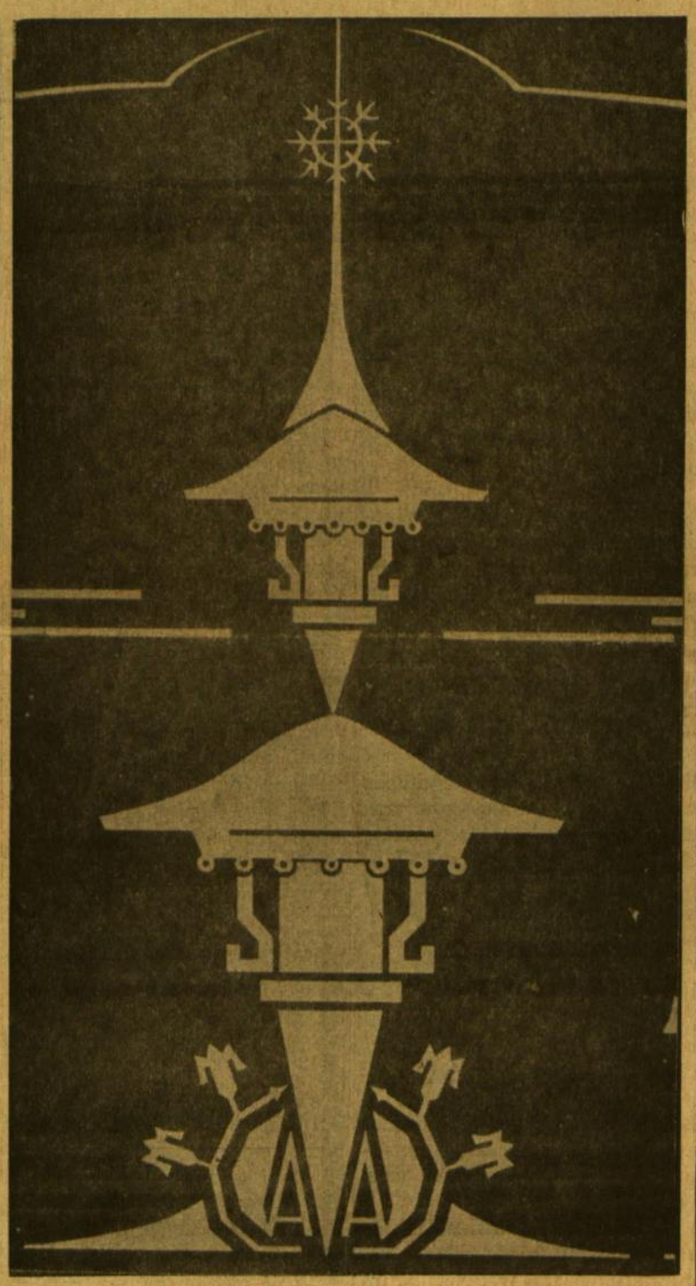

Paminklo detalė Šv. Kazimiero kapinėse, Chicagoje. Iš leidžiamos knygos apie lietuvių Šv. Kazimiero kapines. (Lietuvių foto archyvas)

Apie religinę literatūrą ir jos kritiką

(Atkelta iš 1 psl.)

tol nebijoma. Priešingai, būdamas esmiškai susijęs su ateizmu, komunizmas darosi vis meilesnis. vis labiau jis esti verčiamas gryna socialine bei ekonomine sistema; vis glaudžiau siejamas su rusiškuoju imperializmu, tarsi pasaulyje nebūtų komunistinių valstybių (Rumunija, Jugoslavija, Albanija, Kuba), neturinčių jokių imperialistinių kėslų ir vis dėlto saviem žmonėm brukančių komunistinę idėją, kuri visų pirma turinti būti ateistinė idėja, kaip tai rodo pastarojo meto Jugoslavijos komunistų partijos reikalavimas, esą moytojas mokykloje "turi kalbėti prieš religiją; jos nutylėjimo nepakanka" (cit. "Herder - Korrespondenz" 1972, nr. 9, p. 425). Atoliepiuose į autoriaus straipsnį "Nuo ko mes bėgome?" (plg. "Į Laisvę" 1971, nr. 5) tai atsiskleidė labai aiškiai: "Pats vienas komunizmas (jo idėja) nepavojingas, nes be imperializmo pagalbos jis yra bejėgis" (A. Blažys, "Akiračiai" 1971, nr. 8, p. 14). Todėl į kun. Pr. Gaidos klausimą, "kas skatina tokį kelią išeivijoje", reikia atsakyti: **ta pati ateistinė dvasia, kaip ir Lietuvoje.** Tik Lietuvoje ji yra valstybinė ideologija ir eina iš viršaus, o išeivijoje ji yra iš dalies mada, iš dalies įsitikinimas ir todėl kyla iš vidaus. Šia prasme mes tikrai nebesame sala, nes uoliai sekame bendrąja pasaulio nuotaiką ateistinį humanizmą laikyti šio amžiaus 'laimėjimu'. Atskyręs religiją nuo lietuviškumo ir būdamas nepatenkintas, kam lietuviškoji problematika siejama su Krikščionybe, ateistinis humanizmas dabar mėgina lietuviškumą pripildyti ateizmu. Štai kodėl ir aną kai kurių akademikų lūkestį "nereliginių knygų, gvildenančių bendrąją mūsų problematiką" šių laiškų autorius pergyvena kaip vieną — gal nevisados sąmoningą — ateistinio humanizmo apraišką, vertą gilesnės sklaidos, jungiant ją iš vienos pusės su ateizmo esme, iš kitos su komunistinio ateizmo plitimu. Bet tai būtų irgi — religinė studija...

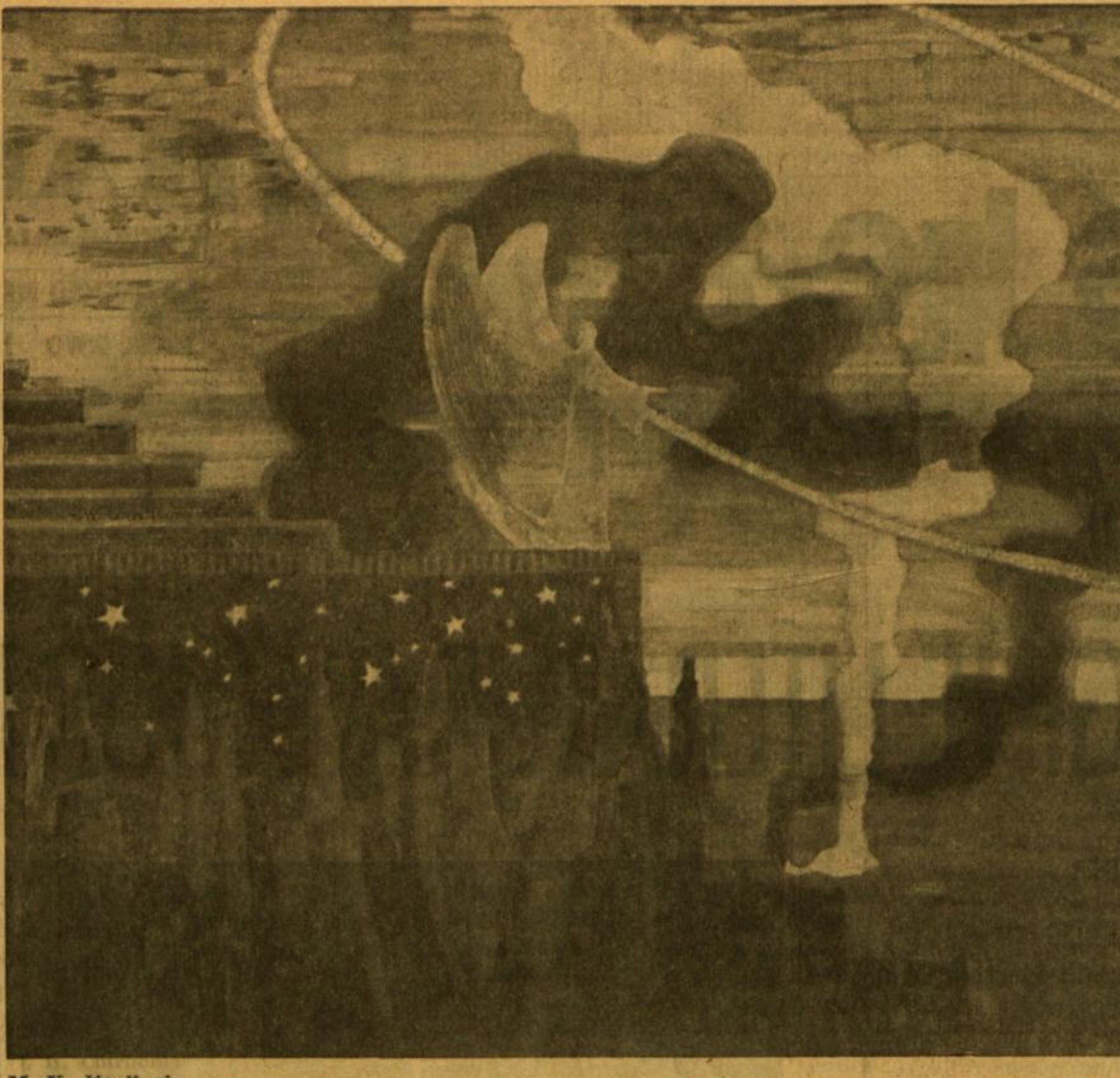

M. K. Čiurlionis — Auka

2

Šalia šios netiesioginės kritikos, kam autorius leidžiąs vis religinių raštų, pastaroji jo knyga "Didieji dabarties klausimai" susilaukė nemaža ir tiesioginių atoliepų —gal daugiau, negu kuri kita ankstesnioji. Tai ženklas, kad religiniai raštai dar nėra mūsų visuomenei tiek abejingi, kiek kai kas norėtų. Svarbiausia betgi, kad dauguma minėtos knygos recenzentų nepasitenkino, tik atpasakoję jos turinį ir tik padarę vieną kitą smulkią pastabą, kaip mūsojoje kritikoje kad įprasta. Ne, šie recenzentai (pvz. A. Baltinis, P. Celiešius, A. Paškus, A. Rubikas) ėmėsi svarstyti nevieną klausimą jau iš esmės, vadinasi, gvildenti jį patį savyje, reikšdami savų pažiūrų bei teikdami savų sprendimų ir tuo pastūmėdami priekin klausimo aiškinimą bei jo pažinimą. "Darbininko" recenzentas įžvalgiai pastebėjo, kad šiame "veikale svarstomi klausimai dabar yra labai kontraversiški". nuosekliai tad "ir Maceinos sprendimai dėl to gali būti sutikti kontraversiškai" (1972. XII.21; p. 2). Ir iš tikro jie buvo sutikti kontraversiškai. Pasaulio kūrimas iš nebūties, Apreiškimo skleidimasis istorijoje, Dievo reiškimasis gamtoje, evangelijų numitinimas, Dievo veikimas ryšium su gamtos dėsniais bei žmogiškąja kūryba — vis tai klausimai, kurių nagrinėjimas — siauresnis ar platesnis — iškilo šį sykį beveik savaime, tuo sudarydamas progos pokalbiui tarp autoriaus ir kritikų; pokalbiui, kuris yra kiekvienos pažinimo pažangos būdas bei kelias. Nes kol autorius kalba į tylinčiuosius arba kol kritikai pasitenkina, tik nurodę korektūros klaidas ar stiliaus nesklandumus, tol jokio klausimo gilesnis suvokimas yra neįmanomas.

Lig šiol būdavo mūsų skundžiamasi, esą mes neturime **literatūrinės** kritikos, kuri rašytojui padėtų bręsti. Autoriui betgi atrodo, kad K. Bradūno redaguota knyga "Lietuvių literatūra svetur" (Chicago 1968) yra tokiai kritikai nutiesusi pagrindus: čia mes iš tikro parodėme, jog sugebame skvarbiai apžvelgti įvairias literatūrinės kūrybos sritis. Kodėl tad nesugebėtume tai padaryti ir atskirų autorių bei atskirų veikalų atveju? Atrodo, kad L.K. Mokslo Akademijos leidžiama ir netrukus pasirodysianti J. Griniaus knyga "Veidai ir problemos" kaip tik ir bus žingsnis **gilyn** į autorius ir jų veikalus. Blogiau yra su **religine** kritika, nes blogai yra su **religine** literatūra. Neturėdami išvystytos literatūrinės kritikos, mes vis dėlto turėjome ir tebeturime geroko aukščio pačią literatūrą. Tuo tarpu religinėje srityje neturime nei vienos nei kitos. Perbėgęs laisvojo pasaulio lietuvių kunigų sąrašą ("Elenchus"), autorius suskaičiavo daugiau negu 100 kunigų, turinčių akademinius laipsnius: licencijatą ar doktoratą. Kokia kita mūsų gyvenimo sritis turi tiek daug moksliškai pasiruošusių asmenų? O kokia gi kita mūsų dvasinio gyvenimo sritis (čia neturiu galvoje gamtamokslio) yra tokia skurdi sava literatūra, jei ne religija? Be abejo, daugelis dvasiškių akademikų dirba sielovados darbą. Bet argi jau iš anos šimtinės negalėtų atsirasti bent 10-20 asmenų, kurie pateiktų mūsų tikinčiajai visuomenei religinės literatūros, esančios aukštesnio lygio, negu katekizmai, maldaknygės ir apologetinės brošiūros? Kur slypi šio kunigijos neraštingumo priežastis? Intelektualiniame jų pačių nerangume? Hierarchijos neskatinime kurti? Nesugebėjime suorganizuoti religinių raštų leidimo? Kiekvienu atveju religinė mūsų literatūra yra tokia, kad ji liaudinio tarpsnio nėra pralenkusi ir todėl mūsų tautai virsti nacija dar netarnauja. Jeigu mūsų poezija tiek savo lytimi, tiek turiniu visiškai prilygsta didžiųjų tautų poezijai (išversti poezijos negalima: tai įrodė L. Baldaufienė sava antologija "Litauische Lyrik", Muenchen 1972), tai teologinė mūsų literatūra net paties palyginimo dar neužsitarnauja. Ogi nesant religinės literatūros, iš kur galėtų kilti religinė kritika?

Ir vis dėlto jos užuomazgų matyti. Tai kaip tik ir parodė atoliepiai į minėtą autoriaus knygą. Šie atoliepiai, ypač **P. Celiešiaus** (plg. "Tėviškės Žiburiai", 1972, nr. 15-15; brošiūra "Dr. A. Maceinos 'Didžiuosius dabarties klausimus' besvarstant", Bad Woerishofen 1972) ir **A. Rubiko** (plg. "Draugas" 1972, II d. nr. 28-29), yra daugiau, negu įprastinės recenzijos. Tai jau kritika pačia tikrąja ir gerąja šio žodžio prasme, nes jos vidurkyje stovi nebe pati knyga, o tas ar kitas knygos paliestas **klausimas**. Tik šitokia kritika suveda autorių bei kritikus pokalbio, ir tik šitokios kritikos buvimas gali skatinti religinės problematikos pažangą. Bet čia pat reikia truputį ir nustebti. Kodėl kunigai: A. Baltinis, P. Celiešius, A. Paškus, A. Rubikas, sugebą taip įdomiai bei giliai atsiliepti į kito paliestus klausimus, nėra mum davę nė vienos religinės knygos sava plunksna? Kodėl, sakysime, A. Baltinis, siūląs "sukurti moderniam žmogui priimtiną ontologiją ir 'numitinti' filosofiją" ("Draugas" 1972. III. 11, d. II, p. 3) ir laikąs tai "mūsų uždaviniu" (t. p.), nėra per keliolika metų nė mėginęs mum pateikti tokios ontologijos bent apybraižų? Kodėl P. Celiešius, pabrėžiąs sąveikos filosofiją kaip "sąveikinę tų pačių dalykų priežastį" ir barąs autorių, esą krikščioniškasis ontologas turįs "suvokti Dievo veiklą kartu ir gamtoje, ir istorijoje, ir antgamtybėje" (brošiūra, p. 12), nepasistengė šios **savos** filosofijos išvystyti atskira knyga, pritaikydamas aną sąveiką, ne tik tiltą statant (plg. p. 9-10), bet ir jam griūvant? Kodėl A. Rubikas, teigdamas, esą Dievo Apreiškimo suvedimas į Kristų reiškiąs jo susiaurinimą, ir skelbdamas "gamtą kaip Dievo žodį" (plg. "Draugas" 1972.VII.15, d. II, p. 2), neišnagrinėjo šių savo teiginių platesne studija, atskleisdamas, ką gi mum gamta kaip Dievo žodis iš tikro sako, nes Dievo žodis juk turi ką nors sakyti? Jeigu šiandien turėtume šias tris minėtų kritikų knygas, tuomet būtų lengviau ir autoriui tęsti pokalbį, ir skaitytojui susivokti šio pokalbio eigoje. Nes keletos sakinių teiginiai, tegu ir įdomūs savo turiniu, negali atskleisti visos vertės, kol jie nėra išvystyti bent ligi būtinų savo išvadų. O imtis autoriui išskleisti savo kritikų pažiūras reiškia griebtis darbo, kurį turi atlikti patys kritikai. Tikėkimės tad, kad po šių autoriaus laiškų kritikam, kritikai parašys laiškų ir autoriui. O būtų geriausia, jei jie savas mintis pateiktų mum atskiromis knygomis.

Iš kitos pusės, autorius taip pat prisipažįsta, kad ne vieną klausimą savo knygoje jis yra tik palietęs, manydamas, kad šis arba yra tikintiesiem savaime aiškus (pvz. pasaulio sukūrimas iš nebūties) arba plačiau aiškinti šioje vietoje nereiklaingas (pvz. asmens samprata). Tačiau skaitytojas visa tai ne kartą pergyvena kitaip. Teisingai todėl pastebi P. Celiešius, esą dėl aprėžtos veikalo apimties "skaitant kyla daug neaiškumų" (brošiūra, p.3). Teisingas yra ir jo pageidavimas, "kad autorius, radęs progą, galėtų spaudoje paaiškinti ir papildyti tai, ko knygoje nepadaryta" (t.p.). **Šių laiškų uždavinys kaip tik yra paaiškinti bei papildyti.** Todėl čia autorius nesileis į atskirų kritikos pastabų sklaidą, nors jos būtų ir neteisingos (pvz. A. Baltinio pastaba, esą autorius "labai pagrįstai teigia Krikščionybę kaip idėją", op. cit. p. 3, yra kaip tik priešingai. Apdairumo bei tikslumo, atpasakojant autoriaus mintis, kritikam kai kur iš tikro stinga. Todėl jie **arba** veržiasi į atviras duris (plg. P. Celiešiaus broš. p. 8 ir autoriaus knygos p. 263 apie pasaulio nuolatinį kūrimą); **arba** priskiria autoriui tai, ką jis kaip tik atmeta (plg. tėv. T. Žiūraičio recenziją "Dirvoje" 1972.I. 7, p. 6, kur jis reikalauja iš autoriaus "daug kritiškesnio dėmesio" tapsmo filosofijai, nepastebėdamas, kad ši filosofija yra dėstoma ir kritikuojama p. 205-217 ir kad tapsmas be subjekto ten vadinamas "tik išmone"); **arba** patys neteisėtai susiaurina autoriaus mintį, įterpdami žodelį **'tik'**, ir paskui šią savo pačių sąsiaurą išsijuosę kritikuoja (plg. P. Celiešiaus broš. p. 11-12 ir autoriaus knygos p. 287 apie religiją kaip dviasmeninį žmogaus ir Dievo santykį). Tačiau šios kritikų silpnybės nesunaikina jų keliamų abejonių bei klausimų reikšmės. O tai mūsajam pokalbiui ir yra svarbiausia.

Iš ligšiolinių atoliepių į autoriaus knygą yra išryškėję keletas klausimų, kurių sklaida, juos paaiškinant, papildant ir į kritikų priekaištus atsakant, kaip tik ir sudarys tolimesnių laiškų turinį. Šie klausimai yra. 1. **pasaulio sukūrimas iš nebūties,** kuriuo abejoja A. Baltinis ir kuriuo nesidomėti pataria P. Celiešius; 2. **Dievo Apreiškimas,** kurio susiaurėjimą Kristuje regi A. Rubikas, o visus Šventraščio pasakojimus ligi Abraomo laiko sakme; 3. **dievas gamtoje ir istorijoje,** kurias Dievo apsireiškimo plotmėmis laiko A. Baltinis ir A. Rubikas ir kurios P. Celiešiui sudaro vis tobulėjančio apsireiškimo laiptus; 4. **sąveikos filosofija,** užuominomis išreišta P. Celiešiaus, pagal kurią Dievas veikia ne tik ontologinėje srityje, nuolatos pasaulį kurdamas jo **buvime,** bet ir kosmologinėje, kartu su gamtos dėsniais bei žmogaus pastangomis pasaulį keisdamas jo **regimybėje.** — Galimas daiktas, kad berašant kils ir daugiau klausimų, vertų atidesnio svarstymo, nes kritikai savo atoliepiuose yra palietę ir tokių dalykų, kurių autorius savo knygoje nenagrinėjo, pvz. A. Baltinio drąsus šūkis "numitinti filosofiją" arba A. Rubiko bultmaninė žydų istorijos samprata. Taip pat galimas daiktas, kad, pasirodžius naujiem atoliepiam, iškils ir naujų klausimų, kurių tuo tarpu dar negalime iš anksto regėti.

Baigdamas šį įvadinį laišką, autorius dėkoja savo kritikam už bičiulišką dėmesį jo knygai, už jų pastangas leistis pokalbin su šios knygos mintimis, o visų pirma už anas visas pažiūras, dėl kurių mes dabar ir imamės kalbėtis. Reikia tikėtis, kad į šį mūsų pokalbį įsijungs ir daugiau asmenų, kurių kaip žinovų pagalba būtų mum visiem labai naudinga.

(Bus daugiau)

Kertinė Paraštė

(Atkelta iš 1 psl.)

surakino kraštą bolševikinėse replėse? Ar už tokius darbus statomi grandioziniai padėkos ansambliai? Tegu atsako patys maskviečiai: jie gi visur visuomet dedasi dideliais humanistais išminčiais.

Žinoma, Lietuvos gyventojai turės pakęsti tai, kas prievarta užrioglinta ant jų mylimo ir švento Kryžkalnio. Jie turės žiūrėti į tas keturias šaltame bareljefe įplotas nosis, į rūškanus veidų bruožus ir prisiminti baisiai niūrią praeitį, kai okupantų kariuomenės —raudonos ir rudos — teriojo kraštą. Bent šiuo atžvilgiu paminklas naudingas Lietuvai, kaip raudonarmiečių padarytos skriaudos priminimas.

Ateis laikas, ir tarybinės armijos propagandiniai monumentai bus verčiami žemėn. Tokia jau istorijos raida. Jų vietoje iškils žymiai kuklesni, gyventojams mielesni ir krašto gamtovaizdžiai tinkamesni kūriniai. Tematikoje bus išreikšta lietuvių nuotaikų tikrovė, o ne prievartinė pagarba engėjams. Giliu atminimu bus pagerbti į Sibirą ištremti tautiečiai, sušaudyti partizanai, Romas Kalanta ir kiti tragiško protesto reiškėjai. Tame pačiame Kryžkalnyje, įspūdingos Žemaitijos dukters skulptūros papėdėje, bus įbrėžtas nemelagingas, bet teisingas įrašas — "Motinai, okupacijos metais su ąžuolo šakele stovėjusiai prie nužudyto sūnaus kapo".

Pr. V.

GEOLOGAS SKRIS Į MĖNULĮ

Šalia astronautų gruodžio 6d. į mėnulį skris ir JAV geologas dr. H.H. Schmitt. Jis tikisi mėnulyje surasti seniausių ir naujausių uolienų, kokias tik mokslininkai yra tyrinėję. Seniausia iki šiol iš mėnulio atgabenta uola yra susikristalizavusi prieš 4.25 bil. metų, maždaug praslinkus 400 mil. metų po to, kai mėnulis susidarė. Jauniausios iki šiol surastos mėnulio uolos yra 3.1 bil. metų senumo.

EUROPA DABARTINIAME ŠIMTMETY

Praeger leidykla išleido George Lichtheim knygą "Europe in the Twentieth Century". Knygoje aptariamos politinės srovės Europoje. Kaina 12 dol. 95 ct.

DR. C. K. BOBELIS
DR. B. B. SEITON
INKSTŲ IR ŠLAPUMO TAKŲ CHIRURGIJA
Tel. 695-0533
FOX VALLEY MEDICAL CENTER
860 Summit Street
[illegible]

Ofiso HE 4-5849 [illegible]
DR. PETER T. BRAZIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
2434 West 71st Street
Val. pirm. [illegible] popiet [illegible]

Dr. Ant. Rudoko kabinetą perėmė
DR. EDMUND E. CIARA
OPTOMETRISTAS
2709 West 51st Street
Tel. GR 6-2400
Val. pagal susitarimą: pirmad. ir ketv. 1—4 ir 7—9; antrad. ir penktad. 6—4; šeštad. 10—3 val.

Ofs. tel. 735-4477 Rez. PR 8 6960
DR. E. DECKYS
GYDYTOJA IR CHIRURGĖ
SPECIALYBĖ — NERVŲ IR EMOCINĖS LIGOS
CRAWFORD MEDICAL BUILDING
6449 So. Pulaski Road
Valandos pagal susitarimą

Rezid. Tel. — GI 8-0873
DR. W. M. EISIN - EISINAS
AKUŠERIJA IR MOTERŲ LIGOS
GINEKOLOGINĖ CHIRURGIJA
6132 So. Kedzie Ave., WA 5-2670
Valandos pagal susitarimą. Jei neatsiliepia, skambinti: MI 3-0001

Tel. — BE 3-5893
DR. A. B. GLEVECKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Specialybė Akių Ligos
3907 West 103rd Street
Valandos pagal susitarimą

Ofiso tel. PR 8-2220
Namų — rezid. — PRospect 8-9081
DR. JANINA JAKŠEVIČIUS
JOKSA
VAIKŲ LIGOS
2656 West 63rd Street
Pirmad., antrad., ketvirtad. ir penk. nuo 12 iki 3 val. ir nuo 5 iki 7 val. vak. šeštad. nuo 1 iki 4 val.

Ofs. PO 7-6000 Rez. GA 3-7278
DR. A. JENKINS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3844 West 63rd Street
VAL.: kasdien nuo 1—4 p. p. ir 6 iki 8 val. Trečiad. ir šeštad. uždaryta

Visi telefonai 652-1381
DR. F. V. KAUNAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1407 So. 49th Court, Cicero
Val. kasdien 10-12 ir 4-7 Trečiad. ir šeštad. tik susitarus.

Tel. ofiso ir buto OLympic 2-4159
DR. P. KISIELIUS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1443 So. 50th Avenue, Cicero
Kasdien 1-3 val. ir 6-8 val. vak išskyrus trečiadienius. Šeštadieniais 12 iki 4 val. popiet

Tel. REliance 5-1811
DR. WALTER J. KIRSTUK
(Lietuvis gydytojas)
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3925 West 59th Street
Val: pirmad., antrad., ketvirtad. ir penktad. nuo 12-4 val. p. p. 6—8 val. vak. šeštad. 12—2 val. p. p. ir trečiad. uždaryta.

DR. IRENA KURAS
GYDYTOJA IR CHIRURGĖ
KŪDIKIŲ IR VAIKŲ LIGŲ SPECIALISTĖ
MEDICAL BUILDING
7156 South Western Avenue
Valandos: Kasdien nuo 10 v. ryto iki 2 v. popiet. Trečiad. ir šeštad. nuo 10 v. ryto iki 1 v. popiet.
Ofiso telef. RE 7-1168
Rezid. telef. — 239-2919

DR. NINA KRAUCELIS KRIAUČELIONAITĖ
AKUŠERIJA IR MOTERŲ LIGOS
6132 S. Kedzie Ave.
Tel WA 5-2670 neatsiliepus skambinti 471 0225 Valandos pagal susitarimą

Ofiso HE 4-1818 Rez. PR 6-9801
DR. I. MEŠKAUSKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
SPECIALYBĖ VIDAUS LIGOS
2454 West 71st Street
(71st ir Campbell Ave. kampas)
Pirmad., antrad., ketvirtad. ir penk nuo 3 val. popiet iki 7 val. vak. Ketvirtad. ir šeštad nuo 9 v. ryto iki 11 val. ryto — tik susitarus

DR. FRANK PLEČKAS
OPTOMETRISTAS
Kalba lietuviškai
2618 W. 71st St. — Tel. 737-5149
Tikrina akis. Pritaiko akinius ir "contact lenses"
Val. pagal susitarimą. Uždaryta treč.

DR. A. PUSTELNIKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
SPECIALYBĖ VIDAUS LIGOS
5159 South Damen Avenue
Tel. Ofiso PR 6-7800 Namų 925-7697
Valandos tik pagal susitarimą
Trečiadieniais uždaryta

DR. LEONAS SEIBUTIS
Inkstų, Pūslės ir Prostato CHIRURGIJA
2656 West 63rd Street
Val. antrad nuo 1 - 4 popiet ir ketvirtad. nuo 5 - 7 vakare
Ofiso tel. 776-2880; rez. 448-5545

DR. J. J. SIMONAITIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Adresas: 4255 W. 63rd Street
Ofiso tel. REliance 5-4410
Rez. GRovehill 6-0617
Valandos: pirm. ir ket. nuo 12 val. iki 2 val. p. p. ir nuo 7 iki 8 v. vak. antr. ir penkt. nuo 12 iki 2 val. p. p. ir vakarais pagal susitarimą.

DR. P. STRIMAITIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Bendra praktika ir chirurgija
Ofisas 2750 W. 71st Street
TEL. — 925-8296
Valandos: 2—8 v. v. penktad. 10—12 ryto, 2—8 val vak. Šeštad. 1 iki 4 v. vak. Treč. ir sekmad. uždaryta
Rezid. tel. WA 5-3099

DR. VYT. TAURAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Bendra praktika ir moterų ligos
Ofisas ir res., 2652 W. 59th St.
Tel. PRospect 8-1223
Ofiso val.: Pirm., antr., treč. penkt. nuo 2 iki 4 val. ir nuo 6 iki 8 v. v. šeštad 2-4 val. popiet ir kitu laiku pagal susitarimą.

Of. Tel. HE 4-2123. Namų GI 8-6195
DR. V. TUMASONIS
CHIRURGAS
2454 West 71st Street
Val.: pirm., antrad., ketv. ir penktad. 2-4 ir 6-8. Treč. ir šeštad. uždaryta

TEL. PRospect 6-9400
DR. ONA VAŠKEVIČIUS
(VASKAS)
GYDYTOJA IR CHIRURGĖ
6648 South Albany Avenue
Val.: pirm., antrd., ketv. 6—8 val. vak., penktad. ir šeštad. 2—4 popiet. ir kitu laiku pagal susitarimą.

Tel. ofiso PR 6-6446
DR. F. C. WINSKUNAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3107 West 71st Street
Valandos: 1—6 val. popiet
Treč. ir šeštad. pagal susitarimą

DR. PETRAS ZLIOBA
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
6449 South Pulaski Road
Ofiso tel. 767-2141. Namų 636-4850.
Val.: pirm., antr., ketv. 2—5 ir 6—8 penkt. [illegible] pagal susitarimą

PLATINKITE "DRAUGĄ".

DR. ANNA BALIUNAS
AKIŲ, AUSŲ, NOSIES IR GERKLĖS LIGOS
Pritaiko akinius
2858 West 63rd Street
Val.: kasdien 10—12 val. ir 7—9 v. vak. Šeštadieniais 10—1 val. Trečiad uždaryta. Ligoniai priimami susitarus
Ofiso telefonas PR 8-3229
Rez. telef. WAlbrook 5-5076

REZID. TEL. 239-4683
DR. K. G. BALUKAS
Akušerija ir moterų ligos
Ginekologinė Chirurgija
6449 S. Pulaski Road (Crawford Medical Building) Tel. LU 5-6446
Priima ligonius pagal susitarimą. Jei neatsiliepia, skambinti 374-8012

DR. VL. BLAŽYS
PLAUČIŲ IR VIDAUS LIGOS
2801 West 63rd Street
Kampas 63-čios ir California
Valandos pagal susitarimą: Pirmad., antrad, ketvirtad. nuo 6 iki 7:30 val. vakaro. Šeštad. nuo 2 iki 3:30 val. Trečiad. ir penktad. uždaryta
Ofiso telef. 476-4042
Rezid. tel. WAlbrook 5-3048

Remkite "Draugą".

Pasinaudokite Draugo "Classified" skyriumi.

Prie čiurlioniškų problemų sustojus (3)

Problemų suma

K. ŽOROMSKIS

Darant išvadas, M. K. Čiurlionio problemą svarstant, lieka du neatsakyti ir, tur būt niekad neatsakomi klausimai:

— Kur iš tikrųjų M. K. Čiurlionis būtų savo kūryboj, jeigu būtų taip anksti nemiręs? ir

— Ar iš viso įmanoma tapyti muziką?

(Dargi tuo labiau, kad jis pats savo darbus laikė tiktai provizoriniais škicais rimtesnėms, didesnėms drobėms). Šitai logiškai ir pateisintų naudotos medžiagos menkumą net jo geriausiems kūriniams — sonatoms.

Kaip ten bebūtų, M. K. Čiurlionio eksperimentas yra jaudinantis, rodantis neabejotiną talentą.

Grįžtant atgal prie laiko ir problemos apybraižų, kyla dar vienas klausimas:

— O kaip su įtaka ar įtakomis?

Nei vienas kūrėjas, tam tikra prasme, nėra išvengęs įtakų. Mat, jis gyvena tam tikroje socialinėje civilizacijoje: mokosi, turi mokslo draugų, girdi ir daug ką sužino apie kitus žmones, mato, klausosi arba skaito tų žmonių darbus, o kartais ir juos pačius susitinka. Nereiktų pamiršti, kad M. K. Čiurlionis mokėsi ir brendo Lenkijoje, kur tuo metu Vakarų įtaka buvo itin didelė. Po to jis dar mokėsi Leipzige. Tada jis vėl (apie ketverius metus) gyvena Varšuvoje, rašo muziką, moko kitus muzikos ir lanko (kaip "laisvas klausytojas") meno pamokas. Jo draugystės šakojasi tarp intelektualų ir meno studentų. Diskutuoja jie ten ne tik ano laiko dienos problemas, bet liečia taipgi ir mokslą, muziką ir meną. Čiurlionis turi ne tik draugų, bet ir globėjų: 1907 metais Volmanai jį išrengia kelionei po Vidurio Europos muziejus. (Viena, Muenchenas, Praha, Dresdenas). Būtų naivu ir pamanyti, kad tik jis taip sau pasivažinėjo ir grįžo, nieko nematęs, niekuo nesusižavėjęs, nieko nesusitikęs.

Jawlenskis ir Kandinskis 1896 metais atvyksta iš Rusijos į Muenchenų pagilinti savo meno studijų. Abu kartu studijuoja pas Anton Azbe. Kandinskis mokosi net pas Stucką. Pas Stucką mokosi ir Klee. 1901 Kandinskis įkuria Muenchene "Die Phalanx" grupę. 1903 Jawlenskis jau rodo savo drobes parodose; 1904 Kandinskis dalyvauja Paryžiaus "Salon d' Automne" ir 1907 "Die Brueke" parodoje (su grafika) Dresdene. 1908 Kandinskis jau bando abstrakčiąją tapybą, o 1911 (Muenchene) suorganizuoja pirmąją ("Der Blaue Reiter") abstraktistų parodą. Klee 1911 surengia Muenchene savo individualią parodą, o 1912 dalyvauja ir "Der Blaue Reiter" abstraktistų (antroje) parodoje. 1906 Klee dalyvauja ir Muencheno secesionistų parodoje. Klimt Vienoje jau yra tiek pakilęs, kad rengia parodas ir Paryžiuje ir Belgijoje, jis žinomas su parodomis net Leipzige.

Malevičius 1911 Rusijoje jau parodo pirmuosius kubistinius bandymus, o 1913 suprematistinius (Juodas kvadratas baltame fone).

Kandinskis 1914 sugrįžta į Rusiją.

Malevičius 1915 paskelbia suprematistinės tapybos "Manifestą".

Vilniaus meno mokykloje jau mokosi Soutine, o Vitebske jau treniruoja savo patrarchalinį žydelį (būsimąjį "Fidler on the Roof") Chagallis.

Kandinskis ir Klee studijuoja Muenchene pas Stucką.

M. K. Čiurlionis anos savo kelionės metu mini, kad jam patiko Boecklinas ir Stuckas.

Taigi du secesionistų pionieriai. O secesionistų pagrindiniai lizdai: Muenchenas, Berlynas, Viena, Dresdenas.

Dresdenas. Schmidt—Rottluff kartu su Kirchneriu 1903 metais įsteigia Dresdene "Die Bruecke". Du aršūs fauvistai, ypač Rottluff (supaprastinęs gamtą arčiau ribos už patį fauvizmo tėvą Matisse), keletą metų vėliau pasidarę vokiškojo ekspresionismo pionieriai.

Taigi šitie yra vyrai ir šitos yra datos, kurie supaprastino gamtą nemažiau už M. K. Čiurlionį (artėjant į abstraktą) dar M. K. Čiurlionio studijų ir darbo metais.

Viso to logika tik tokia, kad M. K. Čiurlionis galėtų būti tarpe jų, o ne jų pirmūnas, kada norima ieškoti "pirmojo" abstraktisto.

Chagallis irgi yra vienas iš ankstesniųjų, turinčių surrealistinių duomenų, bet jis yra jau keletą metų vėlesnis už M. K. Čiurlionį, o ir jo surrealistinė "vizija" yra tik natūralių dienos įvykių humoreska. Jis nesukuria nei "sapno", nei "pasakos", taip reikalingų surrealistinės "Realybės Absoliutui". Chagallio kūryba — šiandien pat sugalvotas anekdotas. Jis jį piešia ir tapo su kryloviškos pasakėčios ir chasidizmo mistikos atspalviu. Tai tik komediantiška alegorija. Net tarp simbolistų jį būtų nelengva įtalpinti. Todėl Chagallis yra tik realistas, teliečiantis pirštais tik tai, ką galima paimti, kas suprantama ir natūralu. Jis tik, kaip žurnalistas, pasakoja tai, kas šiandie atsitiko.

Kada M. K. Čiurlionis jau rengia parodas Vilniuje ir Peterburge, Chagallis tik pradeda studijuoti pradžioje Vitebske, paskui Peterburge.

1910 Chagallis išvyksta į Paryžių ir tiesiogiai susižavi kubizmu.

1911 M. K. Čiurlionis miršta.

Prancūzai taip pat norėtų pretenduoti į surrealizmo pirmūnus. Net dviem netikrais "pranašais": Rene Denis ir Odelon Redon. Bet...

Denis net simbolizmo nepasiekė, o Redon nepasislinko toliau nuo paprastos ir jau seniai žinomos alegorijos. Jiedu, kaip ir Chagallis, pasilieka tik natūralūs realistiniai pasakotojai. Todėl 1925 metais Andre Breton paskelbtas "Surrealistų manifestas", kuriame sakoma, kad tikrovės ir sapno apsijungimas duoda tikrovės visumą — realybės absoliutą, nei Chagallio, nei Redono, nei Denis ketinimų neapima.

Šitoje vietoje Čiurlioniui vis dėlto pavojingiausias galėtų būti Chagallis.

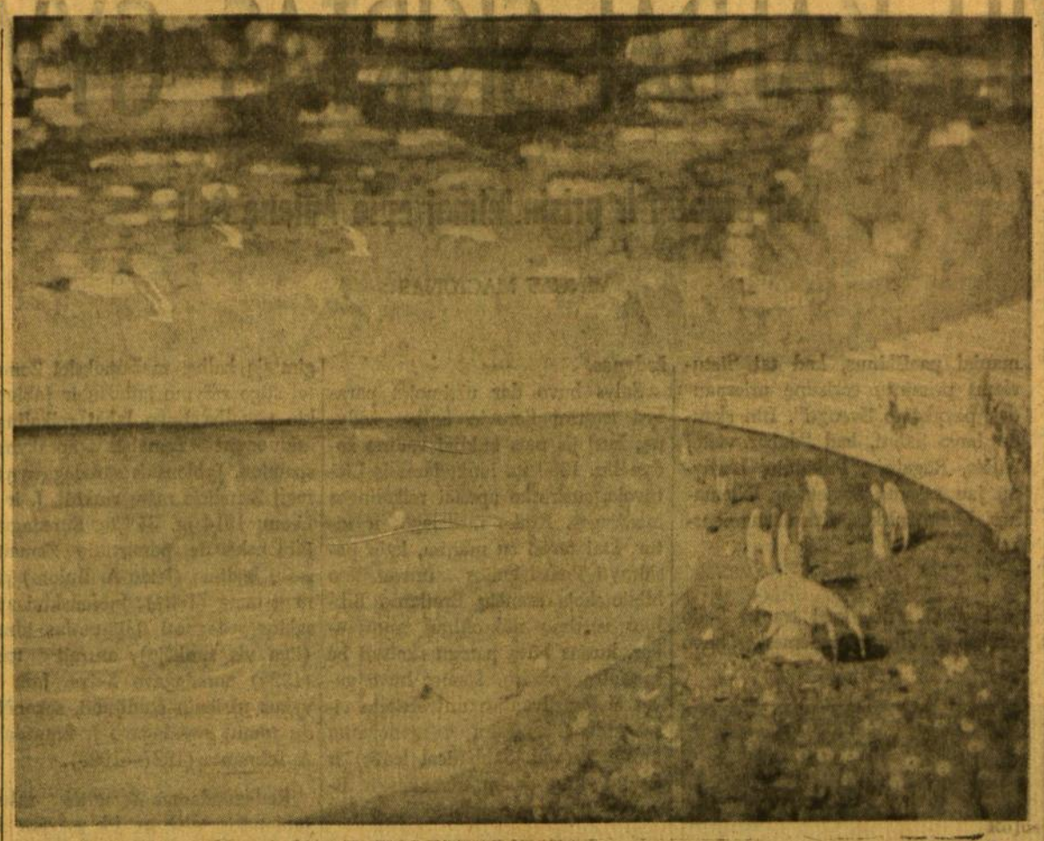

M. K. Čiurlionis Rojus

Bet M. K. Čiurlionis jau yra miręs, kada Chagallis pradeda.

Kadangi Andre Breton "manifestas" yra laikomas oficialioji data surrealistinio meno pradžios, tai M. K. Čiurlionis čia yra dvidešimčia metų už juos pirmesnis.

O kad M. K. Čiurlionis yra surrealistas, aš neturiu jokios abejonės. Ir negali būti abejonės!

Įsidėmint čia išvardintas datas, būtų visai bereikalinga už-

(Nukelta į 6 pusl.)

Bernardas Brazdžionis

ROJAUS TRUPINIAI

Mes ieškom rojaus visame pasauly,
Nuo šiaurės poliaus ligi pat pietų,
Kol po paludienio naktin palinksta saulė,
Vėsa padvelkia nuo viršūnių apsnigtų...

Mes ieškom rojaus vaisiaus, o ragaujam visa,
Magdalena ką siūlo, Moira ar Ievà,
Kai Kunigunda gundo, gaudome Klarisą,
O kai pagaunam, šaukiam: velniava!...

Mes ieškom laimės prarastoj Europoj,
O Viešpats veizi žvilgsniu atlaidžiu,
Kai sėdim, jos neradę mizantropai,
Po pažinimo pakirstu medžiu.

Taikos mes ieškom, sieloj sutalpinę
Po šimtą raganų, po tūkstantį velnių...
. . . . . .
Aš sutinku su Giovanni Papini:
Yra dar likę rojaus trupinių

Ir žemiškiausiuos mūsų žemės soduos,
Kilnioj magnolijoj ir paprastoj žolėj,
Jis kartą Kalifornijoj, kitą — Floridoj rodos,
Ar po paparčio skėčiu slepiasi kukliai...

Yra šaltiny, iš kurio kaitroj keleivis gėrė,
Yra jo šventojo Pranciškaus vaišėj non chalant,
Yra tercinų grožy Dantės Alighieri,
Yra koloratūroje Joanos Sutherland.

Yra jo tėviškės namų gimtojoje pakluonėj
Ir raibuliavime Trakų ramios vilnies,
Yra, kai giedame Naujalį ir Maironį,
Ir vizijoje Mikalojaus Konstantino Čiurlionies.

Jis supo kūdikio sapnus po švento krikšto,
Į rojaus rytą grįžom po Komunijos pirmos,
Vidudieniu nusirpę dienos rojaus kregždėm krykštė,
Ramybės rojų radom vakaro namuos...

Yra dar likę rojaus trupinių
Visam žmogaus gyvenimo meniu!

1972, Los Angeles

Toks tai gyvenimas žmogaus

Iš rinkinio "Pašiurpo mano velnias"

LIUDAS DOVYDĖNAS

(Tęsinys iš pereito n-rio)

— Tu gi sakyk, ką aš buvau pradėjusi. Aa, taigi — Petras. Aš, žinai, iš dvaro, tylaus, gero, bet užuito kumečio diegas. Klausia mane, atvykusią į šį Krantą, kas aš?

"Merga", atsakau.

"Matom, kad ne karvė. Kokios tu religijos?"

"Aš? Katalikė, o kasgi daugiau!"

"Nemandrauk, sakyk kokios tautybės"?

"Katalikė".

"Tai religija, — atsako aukštas, bet negražus vyras. Malonu, kalba lietuviškai, bet aš pirmą kartą girdžiu religiją. Taipo pat ir tautybę.

"Jeigu tu iš Lietuvos, tai tu lietuvė".

"Tai gal taip".

"Ne gal, o taip".

"Mataigi, kad taip!"

— Taip aš kalbėjau iš laivo išlipus, įrašoma į šio krašto knygas. Nedaug man trūko, jog būčiau pasisakiusi palioke, nes dvariokė buvau ir labai riečiau skiauterę, mokėdama keletą veptelėjimų lenkiškai, kaip tada sakydavo Lydžiūnuose, šlekeckai pasikalbėti. Taip aš ir pragyvenau. Skrantuose dvejus metus, kartais pagalvodama apie tautybę ir religiją, kaip apie keistus žodžius. Aš pradėjau vaikščioti į švento Stanislovo bažnyčią, mat, ten kunigas mokėjo lietuviškai, bet mes — parapiečiai vadinomės paliokais, nes lietuvis — pagonis, tai ne kartą sakė pamoksluose stanislavinis kunigas Kakarieka, tikras suvalskinis, ūkininko vaikas, tėvų namuose tik lietuviškai kalbėjęs.

Veronika apeina gėles, žemę patikrina, ar gana drėgmės, žiedus palenkusi kvėpina. Dideliam kambaryje, pagal sienas ant laiptais išdėliotų lentų šimtai gėlių. Veronika gėles vardais vardina, ji net išsitiesia, statesnė eina nuo žiedo prie žiedo.

— Iš čionais gėles ir prie altoriaus nešiausi. Vos spėjau sugriebti. Kai dabar atkrintu atgalios, tai gali juoktis iki ištinimo... Tu žinotum kaip mane surado vyras, tai juoktumeis pasišokėdamas.

Iš lėto slinkdami pagal gėles, girdim alasą ten už aksomo.

— Tai ne laidotuvės, bet veselijos. Palauk, dabar kaip nušaukiat? Taigi, taigi — vestuvės. Kai aš vedžiąusi, sakyti tinka, kai mano vyrelis, tas juodaplaukis Rapalionis tempė mane iš skalbyklos, tai nežinojom žodžių "įsimyli iš meilės".

Atboginta į Skrantus, pas Stiklius sutilpau su Stikliaus trimis vaikais dviejuose kambariukuose. Ten ir kiaulėms bulves, burokus šutino, ten dar vakarais ateidavo trys vilniškiai vyrai, kubile skara užsidengę kertę, persiplauti, grįžę iš kasyklų. Visi trys, žmonas ir vaikus palikę, lenkė peną prie peno šeimoms atsikviesti. Kurį laiką, Stikliaus įprašyta, dirbau pas kunigą Kakarieką. Tiesa, jis ne taip, tik jo tėvas, kurį Stikliai pažino, vadinosi tėvų, senelių pravarde Kakarieka. Kunigas šaukėsi Kokorekevič Zigmunt. Ten po jo bažnyčia mūrijo tokią salę, tai aš maišiau cementą, tempiau vandenį, kalinėjau balanėles. Tuo metu atsirado Trakimas. Vyras pačioj jaunystėje, blondinas kaip iš korio lietas. Jis mokėjo ir rašyti, ir skaityti, ir, kas tada buvo netikėtina, jau jis gerokai angliška žodį kabino. Tai jis mane nutempė į tokią skalbyklą. Vadinosi ta skylė Swan, drėgna ir vis garuose siūbuojanti, sakytum mirštantis paukštis. Toje Swan - gulbėje bėru arkliuku skalbinius išvežiojo Trakimas. Tuoj jis tą gerą darbą gavo, mat, susikalbėjo. Tai va, subatos, ak tiesa — šeštadienio popietėje bosas sako, tave nori matyti prie vartų toks vyras. Išeinu be skarelės, su šikšniniu šlapiu tokiu priedangsčiu. Teisybė, vyras šventiškai apsivilkęs, rūtos šaka atlape. Baltas ilgas kaspinėlis - vestuvinis, tuoj matyti. Ir jis tiesia savo didelę ranką, o aš greit šluostausi muiluotą ir —

"Tai tu būsi Verusia Damušytė?

"Būti kaip ten, bet jau esu."

"Tai man patinki, kad juoką, taip sakyt..."

Matau, žmoguitis kiek sumišo, ir man visokios nuojautos galvoje.

"Aš tai esu Rapolas, toks mano vardas. Tėvelių pakrikštytas. Pavardė tai mano — Rapalionis. Pagal senelius, pagal tėvus. Katalikas aš esu. Ir jūs, būsit katalikė" — Jis pažiūrėjo į medalikėlį ant kaklo.

"Aš atėjau, taigis, atėjau, kad tu už manęs eitum. Ale greit", — jisai pridėjo, pažiūrėjęs į mano akis.

— Aš suglumusi, beveik bėgti noriu. Ir stenu. "Tai, kad aš pirmą kartą... "Ir aš tave pirmą kartą matau, ale žmonės sako, kad nepaleistuvė. Aš pinigų turiu. Aš ne maineris, aš kepykloje duoną ir pyragą minkau.

"Na, va, ale palauk, kaip taip ant greitųjų?

"Nugi ratavok tu mane. Ir pyragai iškepti, ir jau kambarys užsakytas, ir jau muzikantai...

— Tai man šovės į galvą: vadinasi, jis su kita susigiedojo. "Betgi tu man pirmą kartą kalbi apie muzikantus, pyragus. Juk tu nežinojai?

— Mano jaunikis rangosi, pasitaisė kaklaryšį ir mikčioja. Aš tuoj matau, kad gera skylė prasmukti, tai ir kalu: "Su kuria sutarėt, su ta užbaikit.

"Tai, kad ta... velnio abrozas, pabėgo. Vakar viskas buvo gerai, dar iki vartų palydėjo. Saują pinigų jai palikau.Nugi ar tai žmoniška.. ji gi pabėgo su palioku, Šeškūnas toks, su ūsiukais...

—Matau, žmogus arti ašarų. Ašarų nepakeliu, nors tu čia ką. O jis, lyg pamatęs mano svyravimą, tuoj permetė kryžių, net du kartu ir sako: "aš prieš poną Dievą galiu prisiekti... aš doras, negeriu. Aš, matai, kokioj bėdoj, kokioj sarmatoj... Visi laukia. Ir kunigas laukia, ir muzikantai, ir pyragai. Tu tik nebegaišk. Nagi, mes — saviškiai.

— Tie žodžiai man tuoj priminė motinos žodžius. Tai jis ir katalikas ir taip pat lietuvis — saviškis. Betgi, pone tu šventasai, pirmą kartą žmogų regiu. Ir jis vėl žegnojasi, tikindamas, kad nemeluoja. Tuo metu pasirodė Petras, taigi Trakimas. Aš prie jo, nutempiau už kampo. Užklaustas, atsako, "Žinau, kad ne girtuoklis. Mušantis irgi nemačiau. Vyras! Pati matai." — Tada ir gėrė, neužsimerkdami, ir mušosi, kraujais paspringdami. "Tu, mergele, bijok Dievo, ir mane gaišinti — tai nieko, bet visa vestuvė laukia. Einam.— Ir nori imti už rankos.

Pažiūrėjau į akis, regis —doro žmogaus. Ir einu. Persirengti. Gyvenau tada tokioj kertėje pas Kossikus. Dar senelis Gabrielius buvo. Aš prie jo puolu ir prašau išvaduoti, patarti. Senis, pypkę apačia ūsų palyginęs, paėjėjo prie vartų Rapalionio pamatyti. Jis ir sako, kad vedybos tai adatos ieškojimas šiene ir dar naktyje. Aš greit persirengiau, čia, įšokus į gėles, žiedą vieną kitą. Bėgu pro vartus; tuo metu atvažiavo porinė karieta. Ne prastus nabašninkus, bet gimines, bajorus, salininkus Gabrielius joje veždavo į kapus. Tai senelis Gabrielius liepia savo sūnui mudu nuvežti į bažnyčią. Pirmą kartą aš tada atsidūriau lietuviškoj. Mano Rapalionis karietoj išsitiesęs kaip žąsinas avižose, sėdi ir man ranką spaudžia: "Aš jau tau neužmiršiu atsilyginti, kad tu mane iš tokios sarmatos, iš bėdos..." Bažnyčioje jau radom visą gaviedą. Kunigo Čiuro dar nebuvo. Buvau girdėjusi, kad jis žodžiais kaip botagu kerta. Dreba man širdis. Beveik noriu nerti iš bažnyčios, bet matau kaip mano pasirodymu nušvito vestuvės — vyrų, moterų veidai. Atsirado kunigas, vargonai groja, o aš žiedo neturiu. Avyžius, toks sausas gyslius, savo paskolino. Mažas tas jo žiedas, o mano rankos išpurtę, pirštai kaip dešros. Šiaip taip ant galo pirštą užmovė. Manau, tai bus ragaišio! Po šliūbo kunigas Čiuras kviečia į zakristiją. Manau dabar, tu mergele, sužinosi kaip sirgti guzais. Ana va, Čiuras sveikina Rapalionį, mane irgi, vadindamas Rapalioniene. O vyrui, taigi, sako "Tai gerai, Rapalioni, kad tu tą paklydusią avį atvedei iš paliokų tvarto." O man sako, "Žiūrėk, kad būtų šeši sūnūs ir šešios dukterys. Parapijonų man baisiai trūksta..."

— Karieton lipo ir muzikantai. Dardam, muzikos lydimi. Miestas žiūri. Ir man mintis kaip kibirkštis: Tai kad mano mama!.. kad ji mane karietoj, mieste! Ir bažnyčia, ir graborius, ir kepykla, ir saliūnai atbėga pasitikti. Net akys sumarguliuoja!.. ir sutinku ir palieku!

Tai matai, toks tai gyvenimas žmogaus.

(Pabaiga)

LIETUVIŲ KALBAI SKIRTAS GYVENIMAS

Keli bruožai ir prisiminimai apie Antaną Salį

VINCAS MACIŪNAS

(Tęsinys iš praėjusio šeštad.)

Nemažiau opus kaip pavardžių buvo tada ir vietovardžių klausimas. Labai rūpinos juo ir Salys. Savo straipsnyje "Iš Maž. Lietuvos vietų vardų" Salys rašė: "Seniau mūsų vardus kaip bejmanydami yra kraipę svetimieji. Mat, norėta juos padaryti artimesnius nelietuvio ausiai. Dėl to ne vienas lietuviškas vietovardis stačiai išverstas į svetimą kalbą arba šiaip jo lytis susvetiminta. Suslavintuose Marcinkance, Butrimance, Uciana dar lengvai atpažįstame lietuviškas lytis Marcinkonys, Butrimonys, Utena, sunkiau bejspėti, kad Olava, Olkieniki Przelaje, Werden — Alovė, Valkininkas, Perloja, Verdainė (netoli Šilutės), o kad Krakopol, Szydlow, Godlewo, Coadjuthen (XVI a. dar Kottiten), Windenburg dygę iš Krokialaukio, Šiluvos ,Garliavos, Katyčių, Ventės (kaimas ties Minijos žiotimis), žinovas tepasakys. Neseniai dar vieną 'mohikaną" girdėjau Kauno stotyje prašant bilieto do Strasznego konca; taip jis sau buvo išsietimologizavęs Baisiogalą. Šiandien guodžiamės nevienodu vietų vardų rašymu. To vienodumo tesulauksime tik surinkę ir patikrinę visos Lietuvos žemės vardyną. Šitas reikalas tiesiog verkiamas" (Gimtoji Kalba, 1933, Nr. 8).

Apie vieną tokį lietuviško vietovardžio suslavinimo atvejį, galėjusį turėti net tragiškų pasekmių, yra pasakojęs mano tėvas. Pirmojo pasaulinio karo metu kazokų dalinys, besitraukiąs nuo vokiečių, Svėdasų valsčiuje pasiklydęs, ieškojo kelio. Klausė ir vietos žmonių, kur esąs kelias į kaimą Jaice. Kai žmonės nemokėjo kelio nurodyti, kazokai smarkiai pykę, įtardami, kad esą sąmoningai klaidinami, nes generalinio štabo žemėlapiai aiškiai rodė aną kaimą esantį kažkur čia pat. Bet kaipgi žmonės galėjo pasakyti, kur tie Jaice, nes tai buvo visiems gerai žinomi Gykiai.

Iškilo ir kita bėda. Uolūs vietovardžių taisytojai, ne visada patys gerai nusimanydami, įnešdavo naujos painiavos. Savo straipsnyje "Geležinkelių stočių vardai" Salys perspėjo: "Seniau kraipė mūsų vietovardžius prašalaičiai, o dabar neatsiliekame ir mes patys. Labai dažnai, nežiūrėdami gyvosios kalbos vartosenos, lietuviškąsias vardų lytis stačiai išsivedame iš suslavintųjų ar suvokietintųjų lyčių. Kitur vėl, nieko nenusimanydami apie vietos tarmės garsų dėsnius, vardus savotiškai pasitaisome, perdaug 'sulietuviname' arba ir tarmiškai vartojame. Netrūksta, žinoma, ir 'etimologų', norinčių visus vietovardžius 'išaiškinti'. Dėl to visa vartosenoje randasi nebepakenčiama maišatis. Visų pirma reikia susitvarkyti dažniau viešai vartojamus vardus. Netikusioms lytims gyvenime prigijus, labai sunku jomis paskiau benusikratyti. Čia duodame patikrintą visų geležinkelių stočių ir pustočių sąrašą" (Gimtoji Kalba, 1934, Nr. 1—2).

Daug paskirų vietovardžių Salys yra aiškinęs "Gimtojoje Kalboje" ir kitur. Žinoma, anaiptol ne jis vienas tais klausimais rašė, betgi jo straipsniai apie vietovardžius buvo itin svarūs ir autoritetingi.

Atgavus Vilniaus kraštą, labai aktualus buvo sulenkintųjų vietovardžių atitaisymas. Lietuvių Kalbos Instituto buvo parengtas (ir Salio suredaguotas) kirčiuotas Vilniaus krašto gyvenamųjų vietų sąrašas (lietuviškai—lenkiškas), kuris 1943—1944 m. jau buvo spaudoje, bet dėl karo įvykių taip ir nebebuvo išleistas.

Lietuvos vietovardžiais Salys nesiliovė rūpintis ir išeivijoje. Lietuvių Enciklopedijos išleisto Lietuvos žemėlapio (1956) sudarytojo J. Andriaus pratarmėje rašoma: "Žemėlapį ruošiant talkino visa eilė mūsų mokslo darbininkų, įvairių sričių specialistų. Didžiausia našta čia teko Pensilvanijos universiteto profesoriui Dr. A. Saliui, patikrinusiam visus žemėlapio vardus ir sudariusiam išsamų kirčiuotą jo vardyną". Tame vardyne yra per 3600 pagrindinių (žemėlapinių) vardų, o su nuorodiniais iš viso apie 7000.

Kaip ir visada, Saliui visų pirma rūpėjo, kad mūsų visuomenės lietuvių kalba būtų kuo tobulesnė. Jis tikėjosi, kad jo sudarytasis vardynas "galės eiti patarėju laikraštininkams, vadovėlių autoriams ir visiems kitiems rašto žmonėms. Į jį pravartu bus žvilgterėti ir šiaip inteligentui, prireikus patikrinti kurios vietovės upės ar ežero vardą, jo kirtį".

Savo vardyne tarminius vietovardžius Salys ištaisė, pritaikydamas juos prie bendrinės kalbos tarimo; taigi čia randame Alantą (ne Aluntą), Andrioniškį (ne Indrioniškį), Nedingę (ne Nedzingę), Pampėnus (ne Pumpėnus) ir t. t. Dėl to, žinoma, galima turėti ir skirtingų nuomonių. Tačiau daugumas kalbininkų (tiek išeivijoje, tiek ir Lietuvoje) yra tuo klausimu tos pačios pažiūros kaip ir Salys. Vienas betgi Salio pasiūlytas vietovardis jau bemaž kontroversiją sukėlė. Nuo pat mokyklos suolo visi gerai žinojome, kad Jogaila liepė nužudyti Kęstutį Krėvos pilyje, kurioje kiek vėliau pasirašė susitarimo su lenkais aktą. Salys tą dabar Gudijai priklausantį miestelį pavadino Kriavu. Prie Krėvos pripratusiems naujasis vardas pasirodė keistas ir nepriimtinas. Betgi seniau ir Donelaitis daugeliui atrodė keistas, o vis dėlto gana greitai išstūmė įsigalėjusį Duonelaitį. Priėmė Kriavą Ivinskis ir kiti istorikai, vartojo jį Lietuvių Enciklopedija. Dabartiniuose Lietuvos istorijos raštuose matėme, bent kol kas, tik Krėvą. Betgi kalbininkas A. Vidugiris "Kalbos Kultūroje" (Nr. 16, 1969) pateikė J. Balčikonio nuomonę, kad "vietovardį Krėva [...] reikėtų rašyti taip, kaip jį taria lietuviškai kalbantys aplinkinių vietų žmonės, t. y. Krevas. Taip tą miestelį vadina visi lietuviškai kalbantys Gervėčių apyl. gyventojai, taip jį vadina ir senesnieji dieveniškėnai. Forma Krėva, dažnai pasitaikanti istorinėje literatūroje, nėra paremta liaudies šnekamosios kalbos duomenimis". Beje, Kriavas ar Krevas — tėra neesminis rašybos skirtumas. Man matos, tiksliau būtų rašyti Krevas, kaip kad rašome kresnas, krepšys, kreklas (gegnė), kreša (nuo krešėti) ir t. t. Bet tegu jau kalbininkai tai nusprendžia.

Rengdamas vardyną, Salys labai sielojosi ir tuo, kas daroma su vietovardžiais Lietuvoje: "Lietuviškųjų žemių vardai amžiais kaimynų savaip perdirbinėta — lenkinta, vokietinta, rusinta. O mūsų laikais M. Lietuvos lietuviškasis vardynas nacių ir sovietų bandyta šluote nušluoti. Pagaliau įkandine seka ir sovietinimas. Marijampolei — prieš visus lietuvių kalbos dėsnius — jau prikergtas 'tarybinis' Kapsukas. [...] Okupavus Lietuvą, sovietinė kartografijos valdyba (GUGK) atsargiai, užuomina, kad Lietuva nebesanti 'užsieninis kraštas', buvo pasiūlusi, jos leidžiamuose žemėlapiuose vartoti rusiškas vardų lytis. Bet sumaniai paaiškinus, kad tai 'lietuviams primintų caristinę priespaudą', pavyko to išvengti". Itin skaudu buvo Saliui, kad "dabar vietoj Tilžės, Ragainės, Pilkalnio, Lazdynų jau rašoma Sovietskas, Niemanas, Dobrovolskas, Krasnoznamenskas".

•

Trečioji sritis, kuri traukė Salio mokslinį kalbininko dėmesį, buvo leksikologija. Dar studentaudamas galėjo iš arčiau susipažinti su savo mokytojo Būgos žodyno rengimo darbu ir netgi, kaip aukščiau minėta, teikė Būgai žodyninės medžiagos. Su Būgos mirtimi nutrūkus jo pradėto didžiojo lietuvių kalbos žodyno leidimui, 1930 m. žodyną iš naujo pradėjo rengti J. Balčikonis, kurio suredaguotas pirmasis tomas buvo Lietuvos Mokslų Akademijos išleistas 1941 m. Įdomu, kad pirmasis ir taip pat antrasis žodyno tomas (suredaguotas dar Lietuvių Kalbos Instituto komisijos, bet išleistas jau tik 1947 m.) buvo abu sulaikyti ir neplatinami, kaip neatitinką partijos žmonių nustatytos linijos. Tai išsamiai ir vaizdingai apraše Salys Lietuvių Enciklopedijoje (XXXV). 1968-1969 m. išleisti pirmojo ir antrojo tomų atitinkamai pataisyti leidimai. Pataisant buvo tarp kitko iš naudotosios kalbinės medžiagos santrumpų išbraukta Salio pavardė (taip pat P. Skardžiaus, P. Joniko ir kt.).

Labai reikšmingą įnašą lietuvių leksikografijai Salys davė jau Amerikoje, kai padėjo prof. A. Sennui tęsti lietuvių—vokiečių kalbų žodyną "Woerterbuch der litauischen Schriftsprache", kurio pirmasis sąsiuvinis išėjo dar 1926 m., o visas pirmasis tomas 1932. Iš pradžių žodyną rengė trys šveicarų kalbininkai M. Niedermannas, A. Sennas ir F. Brenderis (pastarieji du tada profesoriavo Kaune). A. Sennui išsikėlus Amerikon (1930) ir mirus F. Brenderiui (1938), žodyno leidimas sulėtėjo, ir jo antrasis tomas pasirodė tik 1951 m. Nuo antrosios to tomo pusės (nuo 16-to sąsiuvinio) prisidėjo jau ir Salys, įsijungęs žodyno darban 1947 m. Niedermannui 1954 m. mirus, pastaruosius tris žodyno tomus (III-V, 1957-1968) parengė jau tik Salys ir Sennas. Jei šio žodyno pradžiai daugiau mažiau atsiliepė lietuvio kalbininko nebuvimas jo redakcijoje, tai pastarieji tomai, dviejų patyrusių kalbininkų (kurių gimtosios kalbos buvo vieno vokiečių, kito lietuvių) parengti, yra, tur būt, geriausias ligi šiol tų dviejų kalbų žodynas.

Salys buvo dar užsimojęs parašyti istorinį lietuvių kalbos žodyną, kurį jis pats kukliai vadino žodynėliu. 1969 m. lankydamasis Lietuvoje, susirinko apsčiai reikalingos medžiagos. Rinko medžiagos ir kitur. Štai tarėsi su manim, kaip pasidaryti Pensilvanijos universiteto bibliotekoje esančių Bretkūno Biblijos vertimo mikrofilmų nuotraukas, kurias būtų patogu skaityti be specialių aparatų. Šiemet buvo gavęs iš Pensilvanijos universiteto visą rudens semestrą apmokamų atostogų (vad. Sabbatical leave) ir ketino, kitų darbų atsisakęs ir išvykęs Floridon, nekliudomas rašyti aną žodyną. Nebesuspėjo.

•

Apžvelgdami Salio straipsnius apie asmenvardžius ir vietovardžius, matėme, kaip svarbūs buvo ne tik jam, bet ir iš viso tuo laiku kalbos praktikos klausimai. Jau iš seno, o ypač nuo tautinio atgimimo laikų XIX amž. antrojoje pusėje kalbos ugdymo reikalas darėsi vis opesnis. St. Garnys (vėlesnysis Maironis) savo poemos "Tarp skausmų į garbę" (1895) pratarmėje dėl galimų priekaištų, kad jo veikalo "rūbai pasirodys dar šiurkštūs ir stori", teisinosi: "Bet neužmirškite, broliai, jog einu keliu visai nauju ir neišmintu, jog lietuviškas liežuvis ypatingai poezijoje visai dar neišdirbtas, ir ant vieno sakinio reikia nekartą rymoti ilgomis valandomis, iki išrandi atsakantį išsireiškimą mįslies (minties)". Tad reikėjo lietuvių kalbą tobulinti, turtinti jos žodyną, daryti ją kuo tinkamesnę beaugančiai literatūrai ir bekylančiam kultūriniam tautos lygiui. Ir buvo tai didelės laimės dalykas, kad tuo laiku mūsuose iškilo Jonas Jablonskis, ne be reikalo pramintas lietuvių rašomosios kalbos tėvu. Tam jis turėjo visas kvalifikacijas: rimtą filologinį išsilavinimą, kurio daugeliui mūsų savimokų kalbininkų tada kaip tik ir stokojo; puikų gimtosios kalbos pažinimą, o drauge ir tikrai gyvą kalbos jausmą; nepavargstantį darbštumą, skatinamą bei įkvėpiamą lietuvių kalbos didelės meilės. Rašė "Vaire" (1915): "Kalba yra visų didysis tautos, jos pačios pasistatytasis, paminklas. Patys mes, būdami tautos vaikai, savo motinos paminklo negriaukime! Tvorele jį aptverkime ir tiems, kur žemę knisa, jo biaurinti neleiskime. Tausokime jį — gerbkime, branginkime, puoškime, vainikuokime!"

Jei kiti kalbininkai kartais ir nesutikdavo dėl vieno kito kalbos ar rašybos klausimo su Jablonskiu, jei kartais ir pats Jablonskis pakeisdavo savo sprendimus, tai plačiojoje visuomenėje jo autoritetas buvo visagalis: Jablonskis taip pasakė ar parašė, taip turi ir būti. Iš linksmesnės pusės galime priminti, kad ir studentai savo tradiciniuose alučiuose mielai pasiremdavo išgarsėjusiu Jablonskio gramatikos sakiniu — Alus gerti sveika. Juokai juokais, betgi Jablonskis tikrai uždėjo savo vardo antspaudą visam lietuvių kalbos raidos laikotarpiui.

Nepriklausomos Lietuvos laikais Jablonskis buvo jau visai palieęs, ir jo sveikata nykte nyko. Paralžuotas ir vežiojamas rateliuose, jis vis labiau gavo pasivaduoti savo mokiniais, kurių tarpe vienas iš jo mylimiausių ir labiausiai vertinamų buvo Antanas Salys.

•

Nelengvas ir atsakingas jaunam studentui darbas, kurį Salys gavo perimti iš Jablonskio, buvo Žemaitės raštų redagavimas. Žemaitės raštų kalbą Jablonskis jau iš seno tvarkė. Kad ir puikiai mokančiai gimtąją kalbą, mažamokslei Žemaitei stigo rašymo įgūdžių ir Jablonskio pagalba buvo labai reikalinga, atiduodant Žemaitės apsakymus spaudon. Jablonskis suredagavo pirmąjį Žemaitės raštų rinkinį, J. ir P. Leonų 1914 m. išleistą. Suredagavo Jablonskis ir pomirtinio Žemaitės raštų leidimo (leido A. Bulota) pirmąjį tomą (1924). Jablonskiui atsisakius redaguoti tolimesnius tomus (liga vis sunkėjo), antrąjį tomą (1925) suredagavo Salys. Jam išvykus užsienin studijuoti, sekančius du tomus suredagavo J. Žiugžda ir A. Iešmanta (1927—1929).

Redaguodamas Žemaitės raštus, Jablonskis taisė ne tik rašybos dalykus ar šiaip aiškias kalbos klaidas, bet ir apvalė Žemaitės kalbą nuo daugelio grubių skolinių — barbarizmų, netgi taisė ar pridėliojo atskirus sakinius. Salys redagavimo uždavinį kiek kitaip suprato. Dar šiemet jis man pasakojo, kad tada leidėjas Bulota buvęs nepatenkintas didokais Jablonskio taisymais ir reikalavo, kad taip nebūtų daroma. Salys atsakęs, kad jis visai neketinęs liesti stiliaus dalykų ar juoba daryti prasmės pataisymų. Jo uždavinys buvo kiek galima tiksliau išlaikyti Žemaitės tarmės savybes; netgi atstatyti jas ten, kur Žemaitė jų nebevartojo. Tokiam redagavimui Salys turėjo geriausius duomenis, nes abu buvo ne tik žemaičiai, bet dar ir artimi kaimynai: Salio gimtasis Reketės kaimas Salantų valsčiuje buvo visai netoli nuo Plungės valsčiaus Bukantiškės dvarelio, kur gimė Žemaitė. Žinoma, Salio užsimojimas nebuvo lengvas.Ir Jablonskis rašė A .Bulotai (1924. XI.1): "Nors jis [t. y. Salys] pats yra žemaitis ir nepaprastai moka žemaičių kalbą, bet vis dėlto iš atsiųstos medžiagos sunku jam atstatyti Žemaitę — padaryti, kad Žemaitė visai sveika išliktų bent savo raštuose".

Savo įžvalgiame Žemaitės raštų tekstologiniame nagrinėjime A. Šešelgis taip apibūdino Salio redakcinius tikslus: "... II-jame tome tarmių atsirado žymiai daugiau, negu autografuose. Galimas daiktas tai buvo savotiška reakcija prieš redakcinį jau aukščiau publikuotų tekstų įvairumą, siekiant žemaičių tarmės pagrindu nustatyti vieningą Žemaitės raštų redakciją" (Šešelgis, "Žemaitės raštų tekstologiniai klausimai". Vilnius, 1968, p. 44). Matome taigi, su kokiu rimtu ir originaliu užsimojimu jaunas studentas ėmėsi redakcinio darbo.

•

Jaunoje Lietuvos valstybėje savos mokyklos, sparčiai bekyląs mokslas, smarkiai išaugusi lakraštija ir literatūra, sava administracija, įstatymų leidimas ir kiti valstybiniai kasdienos dalykai reikalaute reikalavo vis tobulesnės, žodingesnės ir vis labiau pritaikytos visapusiškai besiplėtojančiam gyvenimui kalbos. Daugumas vyresniųjų valdininkų ir visuomenės veikėjų nebuvo išėję lietuviškos mokyklos, ir jų lietuvių kalbos mokėjimas buvo nekartą labai trūkstamas. Kalbos taisymų, patarimų, nurodinėjimų reikalas buvo labai aktualus. Tai pvz. vaizdžiai rodo, kad ir šios kelios 1933 m. įsteigtos "Gimtosios Kalbos" straipsnių antraštės: Kalbos piktžolės, Nedarkykime vietovardžių, Daugiau dėmesio šnekamajai kalbai, Pagarbos viešajam žodžiui, Trūkstamasis žodynas, Suslavintųjų pavardžių keitimas, Kai kurie taisytini mūsų vietovardžiai, Kalbos prietarai ir negalavimai, Gelbėkite nuo kalbos šiukšlių pavojaus, Laikraštinės kalbos negalavimai, ir t. t. "Gimtoji Kalba" netgi buvo skelbusi "kalbos švaros savaites" (1933,Nr. 6—7; 1935, Nr. 1—2).

Didelis darbas teko kalbos mylėtojams ir ypač kalbininkams specialistams. Jų buvo visas būrys, o pačiose pirmose eilėse buvo ir Salys, ėjęs savo didžiojo mokytojo Jablonskio pėdomis. Jis visa galva pasinėrė tan darban: buvo "Gimtosios Kalbos" redakcijoje ir visą laiką labai artimas jos bendradarbis; dalyvavo terminologijos rašybos, pavardžių komisijose, buvo patarėjas prie Valstybės Tarybos įstatymų kalbos reikalais, patardavo kino priežiūros įstaigai lietuviškų įrašų klausimais (nepamirškime, kad filmai buvo tada dar negarsiniai, ir reikėjo užrašų), domėjosi teatro tinkamos kalbos reikalu, talkininkavo Šventraščio vertėjui vysk. Skvireckui, buvo 1939 m. įsteigto Lituanistikos Instituto Lietuvių kalbos skyriaus vedėjas, vėliau Lietuvos Mokslų AkademijosLietuvių kalbos instituto direktorius, vadovavo Vilniaus krašto vietovardžių tikrinimo darbui. Dar buvo ir Liet. Katalikų Mokslo Akademijos narys ir drauge su prof. J. Eretu suredagavo tos akademijos suvažiavimo darbų II tomą (1937).

Įžvalgūs Salio straipsniai buvo su dėmesiu perskaitomi, ir mielai klausomi jo taiklūs kalbiniai sprendimai "Gimtosios Kalbos" klausimų kraitelėje ir kitur. Pasižymįs itin gyvu kalbos jausmu Salys dažnai pasiūlydavo vykusį naujadarą ar gerą kalbinę pataisą bei paaiškinimą. Štai visuotinai vartojame gražų ir tokį lietuviškai skambų žodį, kaip, staigmena, o labai maža kas težino, kad tai Salio sugalvotas naujadaras. Kartą kino filmų tikrintojai paklausė Salį, ar negalima būtų vartoti kokį lietuvišką žodžio "siurprizas" pakaitalą. Salys pasiūlė staigmeną, kuri veikiai ir įsigalėjo.

(Bus daugiau)

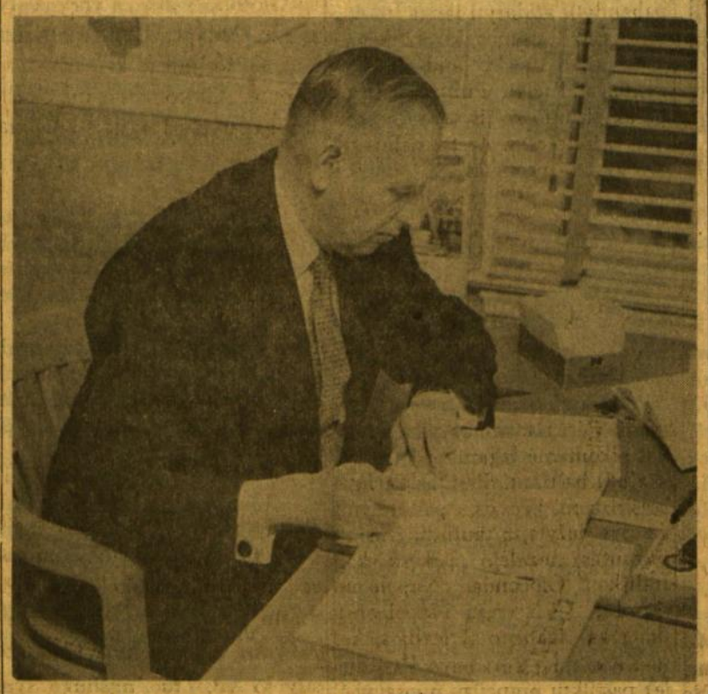

Prof. dr. Antanas Salys prie savo mokslinio darbo stalo

earn more...
more often

A Standard Federal Certificate Account brings you both the satisfaction of high earnings and the comfort of a safe investment. The interest rate on a 2 year, minimum $5,000 certificate is 6%, compounded daily. If you accumulate your interest for a full year the annual yield increases to 6.18%. Or you can earn an annual yield of 5.92%. if you do not withdraw your interest on $1,000 or more invested in Standard Federal's one year 5¾% certificate. And your principal plus interest are both safe at Standard Federal Savings.

6% per annum $5,000 minimum 2-year maturity

5¾% per annum $1,000 minimum 1-year maturity

Interest compounded daily

Receive an interest check automatically monthly, quarterly, or have the interest added to your account quarterly to be compounded for a higher yield. Funds deposited by the 10th earn from the 1st of the month. Deposits received after the 10th of the month earn from the date of receipt.

Assets over $175,000,000
Reserves over $15,700,000

STANDARD FEDERAL

Savings and Loan Association of Chicago
4192 Archer Avenue at Sacramento • Chicago, Illinois 60632 • 847-1140
OFFICE HOURS: Monday, Tuesday, Thursday & Friday, 9 a.m. to 8 p.m.
Saturday, 9 a.m. to 12 noon • Wednesday, no business transacted

Susidomėjimas baltiškom studijom

Iš pasikalbėjimo su prof. E. Andersonu

JUOZAS PRUNSKIS

Prof. Edgar Anderson, dėstąs Californijos valstybiniame universitete, vykdamas į Ohio universitetą, pakeliui buvo sustojęs Chicagoje, ir buvo malonu su juo pasikalbėti. Jis yra pirmininkas Sąjungos ugdyti baltiškąsias studijas (Association for Advancement of Baltic Studies, Inc.) ir yra vienas iš organizatorių ketvirtosios Baltijos kraštų mokslininkų konferencijos, kurią numatoma sušaukti Chicagoje ir kurios suorganizavime jis tikisi kurios suorganizavime jis tikisi, kad lietuviai vaidins žymų vaidmenį.

Lietuviškai išmokęs latvis profesorius

Anderson pramokęs lietuviškai, skaito lietuvišką tekstą, net ir mūsų dienraštį "Draugą". Gimęs Latvijoje, baigęs Rygos universitete istorijos studijas, o vėliau gilino studijas Olandijoje ir gavo daktaro laipsnį Chicagos universitete. Jo specialybė yra Europos istorija, o dabar dėsto Rytų ir Šiaurės Europos istoriją, įvedęs specialius Baltijos tautų istorijos kursus, seminarus, kolokviumus. Ši programa įvesta po II baltiškų studijų konferencijos tame universitete 1970 m., ir amerikiečiai šia mokslo šaka interesuojasi, radę joje daug ką naujo. Jau net 12 studentų gavo magistro laipsnius iš Baltijos tautų istorijos. Iki šiol net 90 procentų to kurso studentų buvo ne iš Baltijos tautų, o amerikiečiai. Net vienas kinas studentas, pabėgėlis iš Cantono, labai susidomėjo lietuvių istorija. Jam ir kitiems įdomu, kad viduramžiais Lietuva buvo didžiausia valstybė Europoje. Tai būna jiems staigmena, šitai sužinojus, pasakoja prof. Anderson.

Jis džiaugiasi, kad, nors San Jose mieste, kur yra Californijos universitetas,nors nėra daug lietuvių, bet kas tik yra ten ir ką tik sutinka kituose miestuose, visi padeda organizuoti naują Baltijos kraštų mokslininkų konferenciją.

Lietuviška medžiaga Hooverio institute

Prof. Anderson atkreipė dėmesį, kad netoliese San Jose miesto esančiame Stanfordo universitete veikiąs Hooverio institutas turi labai daug medžiagos apie Baltijos tautas, jų tarpe ir apie lietuvius. Čia yra atgabenti Latvijos užsienio reikalų ministerijos archyvai, daug privačių Baltijos kraštų valstybininkų archyvų. Institutas tai labai rūpestingai globoja, ir daugelis pasaulio mokslininkų, kurie domisi Baltijos tautų istorija, atvyksta ten studijuoti. Atvyksta ir lietuviai mokslininkai. Tarp naujų rinkinių tame institute yra lietuvių pgrindžio leidiniai vokiečių ir sovietų okupacijose. Pažymėtina, kad Herbert Hoover buvo labai draugingas Baltijos valstybėms. Yra tame institute ir daug kitų retų lietuviškųjų šaltinių, kaip pvz. lietuviškų laikraščių komplektai.

Hooverio institutas planuoja mikrofilmuoti visus JAV lietuvių laikraščius, ypač "Draugą", tik dar kol kas neturi tam lėšų, bet tikisi jų susilaukti, —pasakojo prof. Anderson.

Kitataučiai, pamėgę baltistiką

Prof. Anderson pažymėjo, kad sekantiems metams baltiečių studijų ugdymo sąjungos pirmininku jau yra išrinktas lietuvis prof. Rimvydas Šilbajoris.

Prof. Anderson vyko pas prof. Šilbajorį aptarti baltiečių mokslininkų suvažiavimo—konferencijos Ohio valst. universitete kur spalio 27-29 d. įvyko 2-ji konferencija Baltijos literatūros klausimais. Programoj ten apie 16 paskaitų, kurias skaityti pakviesti lietuviai, latviai, estai ir amerikiečiai. Prof. Anderson priminė, kad yra keletas amerikiečių, austrų profesorių, kurie, patys nebūdami kilę iš Baltijos valstybių, yra susidomėję lietuvių ir latvių kalbomis, jas išmokę ir dėsto universitete, pvz. Jules Levin (Californijos univ.), Gordon Ford (Northwestern univ., Chicagoj), Jiry Marvan (Calif. univ.), Trevor Fennell (Flinders univ., Australijoje) ir daug kitų, ir jie bei eilė kitų dalyvauja baltiečių suvažiavimuose. Gi amerikiečių profesorių, kurie specializuojasi Baltijos tautų istorijoje, yra toks gausus skaičius, kad sunku visus ir suminėti.

Nauja konferencija Švedijoje

Ateinančių vasarą mes turėsime dar vieną konferenciją, skirtą Baltijos istorijai, ekonominiams ir kitiems klausimams, kuri įvyks Stockholmo apylinkėse esančioje Hasselby pilyje. Konferencija bus iš dalies finansuojama Švedijos švietimo ministerijos ir iš dalies — Baltijos studijų instituto. Ji įvyks 1973 m.

Prof. Edgar Anderson

birž. 9—11 d. Ryšium su ta konferencija kai kurie vokiečių universitetai pasiūlė įvesti Baltijos valstybių temomis seminarus.

Baltiškų studijų sąjunga

Baltijos studijų sąjunga jau išleido 9 numerius savo žurnalo "Journal of Baltic Studies" ir dvi knygas: pirmos ir antros baltiškų studijų konferencijų darbų santraukas. Viena iš baltiškų studijų sąjungos egzekutyvo direktorių yra dr. Ilona Vaišnienė. Narių turima apie 500. Iš pradžių buvo gana mažai lietuvių, bet pastaraisiais metais jų narių skaičius padvigubėjo. Mes tikimės, jog ateityje lietuvių skaičius bus toks, kad prilygs latvių ir estų skaičiui drauge. Net apie 60 tos draugijos narių yra ne iš Baltijos tautų: norvegai, danai, anglai, kanadiečiai, vokiečiai, skotai, švedai ir jų skaičius stipriai auga. Tai rodo jų susidomėjimą. Iš pradžių jie buvo kiek abejingi, manydami, kad tai politinė organizacija, bet dabar įsitikino, kad tai mokslinė ir noriai jon dedasi.

Reikia pažymėti, sako prof. Andersonas, jog nėra būtina būti profesoriumi, kad galėtum priklausyti šiai sąjungai. Narių gali būti kiekvienas, kuris nori paremti jos darbus. Metinis mokestis 10 dol., už tai gaunama žurnalo keturi numeriai. Įsirašant, reikia kreiptis adresu: J. Gaigulis, 366— 86th St., Brooklyn, N. Y. 11209.

Ketvirtoji konferencija

Visi gali dalyvauti konferencijose, rinkimuose. Prof. Andersonas apskaičiuoja, kad JAV-se yra apie 1,000 latvių profesorių ir darbuotojų moksliniuose tyrimuose, lietuvių yra kiek mažiau, estų dar mažiau.

Ketvirtoji Baltijos studijų draugijos konferencija įvyks 1974 m. pavasarį Chicagoje. Tikimasi, kad ją globos Illinois universitetas. Tuo reikalu pasitarimus veda dr. T. Remeikis, kuris yra pakviestas būti tos konferencijos organizatoriumi.

Prof. Andersonas priminė, kad vienu iš Baltiškųjų studijų sąjungos kūrėjų ir antruoju prezidentu buvo prof. S. Vardys.

Artimiausia baltiškų studijų konferencija

Dabar artimiausioji Baltiškų studijų sąjungos šaukiama konferencija — trečioji iš eilės — įvyks Californijoje, remiant Hooverio institutui ir Californijos valst. universitetui San Jose mieste. Ji bus skirta nagrinėti Baltijos valstybių padėtį II pasaulinio karo metu ir pokario metais. Bus nagrinėjama Lietuvos padėtis prieš II pasaulinį karą, Baltijos valstybės sovietų okupacijoje (kaip Lietuva buvo inkorporuota, sovietinio režimo pobūdis, teroras, reformos, rezistencija, įtaka į kultūrą(, bus paskaitos, nušviečiančios vokiečių okupaciją, ir bus gilinamasi į Baltijos valst. reikalus pasaulio diplomatijoje, tarptautinėje teisėje, svarstoma pokario tarptautinių potvarkių įtaka į Baltijos klausimų sprendimą.

Leonardo da Vinci (italas, 1452-1549) Monna Liza (Louvre)

Jos šypsnys vilioja ir klaidina

Po mįslingu garsaus Leonardo da Vinci paveikslu, vadinamo Monna Liza, arba Gioconda, šypsniu slepiasi komplikuota paslaptis, kurios ir meno istorikai nepajėgia atspėti, išpainioti.

Kas domisi meno kūriniais, be abejo, yra matęs Paryžiaus Louvre muziejuje Leonardo da Vinci tapytą Giocondos paveikslą, šiandien labai rūpestingai saugojamą po neperšaujamu stiklu. Lankytojas neabejoja, kad tai yra autentiškas ir vienintelis Leonardo kūrinys. O tačiau šiomis dienomis iškilo klausimas: ar Louvre esąs paveikslas nėra kartais kopija? Atsiranda balsų ir liudininkų, kad Leonardo da Vinci yra nupiešęs ne vieną, o kelias Giocondas...

Sena polemika apie Monna Liza paveikslą ir jo autentiškumą naujai iškilo kaip tik šiomis dienomis. Anglų vyriausybė, norėdama sekančių metų sausio mėn. paminėti Anglijos įstojimo į Europos Bendruomenę metines, nutarė surengti Leonardo da Vinci paveikslų parodą ir paprašė prancūzų valdžios paskolinti Louvre esantį Monna Lizos paveikslą. Prancūzai mandagiai, bet kietai atsakė: ne! Bet štai, du ponai anglai, kurie sakosi turį Giocondos originalus, pasisiūlė Nacionalinei galerijai Londone (kur rengiama Leonardo da Vinci paveikslų paroda ir kur yra garsus Leonardo paveikslas "Uolų madona") paskolinti savo paveikslą. Vienas iš jų — lordas Brownlow, septyniasdešimties metų, nuo kūdikystės Vindsoro kunigaikščio (buv. karaliaus Edvardo) draugas, iš tikrųjų taip ir padarė. Taigi toje parodoje ir šventėje Giocondos netruks.

Žinia išėjo į viešumą. Ja susidomėjo viso pasaulio menininkai ir meno žinovai. Pasirodo,kad lordas Brownlow neseniai gavo laišką iš Paryžiaus, kuriame pranešoma paskolinti jo turimoji Gioconda. "Jau norėjau atsakyti teigiamai, — pasakoja lordas Brownlow, —čmiausi plunksnos rašyti atsakymą, tik, atidžiai įsiskaitęs į laišką, pastebėjau, kad Paryžiuje rengiama garsių paveikslų falsifikatų paroda.' Tai mane suerzino, nes mano turimas paveikslas nėra joks falsifikatas, o tikras originalas. Leonardas da Vinci, kaip ir kiti jo laiko tapytojai dailininkai, nupiešė to paties siužeto kelias kopijas. Tuo nenoriu pasakyti, kad Paryžiaus Louvre esantis paveikslas yra falsifikatas".

Šitoks lordo Brownlow pareiškimas iššaukė patikslinimą, kurį "Times" laikraštyje paskelbė kitas Giocondos savininkas, antikvarininkas Henri Pulitzer, gimęs Vienoje, vėliau buvęs Albanijos karaliaus Zogo majordomas, paskui apsigyvenęs Londone. Pulitzer sakosi, jog įsigijęs savo Giocondą už labai didelę kainą 1962 m. Turėjęs parduoti savo namą, automobilį ir brangenybes, kad sudarytų reikiamą sumą Giocondai nupirkti. Per sekančius dešimtį metų Pulitzer rinkęs informacijas ir dokumentus, kurie paliudytų jo turimos Giocondos autentiškumą. Dabar, girdi, turįs dokumentuotų įrodymų, kad Leonardo da Vinci nupiešė du Monna Liza paveikslus. Pulitzer saugoja turimą paveikslą savo bute, Londono priemiestyje Kensingtone, apsidraudęs komplikuotais elektronikos aparatais nuo vagių. Jei kas pabandytų atidaryti langą, tuojau imtų veikti sirenos, kurios bematant pašauktų Scotland Yard agentus. Tačiau Pulitzer vengia pasakyti, nuo ko jis savo Giocondą yra nupirkęs. Ar tai nebus tik paveikslas, pavogtas iš Louvre 1911 m. rugpiūčio 22 d.? Ano meto laikraščiai rašė, kad tai yra pati didžiausia vagystė pasaulyje. Sujudimas pasaulyje buvo begalinis. Visų kontinentų policija buvo mobilizuota surasti ir pagauti vagį. Tasai meno šedevras buvo pagaliau rastas 1913 m. gruodžio mėn. Florencijoje, dažytojo Vincenzo Perugia kambaryje, po lova laikomame lagamine, tarp neskalbtų baltinių. Suimtas Perugia prisipažino, kad jis, pasamdytas Louvre dažytoju, tautinių jausmų pagautas, negalėjo pakęsti, kad itališkoji Gioconda, Napoleono išgrobtą (iš tikrųjų Napoleonas daug ką išgabeno iš Italijos, bet ne Giocondą, kuri buvo Paryžiuje) pasiliktų prancūzų nuosavybė, todėl ją pavogęs iš Paryžiaus Louvre. Suradus tikrąją Giocondą, ekspertai rūpestingai ją ištyrė ir konstatavo, kad tai yra Leonardo da Vinci originalas. Bet ar negalėjo būti taip, kad italai padarė puikią kopiją ir atidavė ją prancūzams, kurie šiandien ją ir saugoja po nedūžtamu stiklu Louvre muziejuje?

Pulitzer aiškinimus ir jo turimą Monna Lizą užginčija lordas Brownlow. Jis atsimena, kad, būdamas dar vaikas, matydavęs paveikslą, išstatytą jo tėvo pilies bibliotekoje ant specialaus padėklo. Kiekvieną vakarą du tarnai su tam tikru ceremonialu uždarydavę paveikslą į geležinę spintą. Piešimo technika, Brownlow tvirtinimu, esanti lygiai ta pati abiejų Giocondų: Pulitzerio ir jo turimosios, būtent, lengva pastebėti, kad abiejuose paveiksluose Monna Lizos akių patamsinimai yra padaryti rašalu. Tokią sistemą Leonardo da Vinci vartojęs ir kituose paveiksluose.

Savo vyrą paremia ir žmona Lady Brownlow. Ji žurnalistams šitaip aiškino: "Paveikslą įsigijo žymus XVII a. kolekcionierius Sir Abraham Home, kuris buvo pirmojo lordo Brownlow uošvis. Abraham turėjo didelę vertingų paveikslų kolekciją, kurią paveldėjo mūsų šeima. Jau du amžiai, kai Leonardo da Vinci šedevras, nupieštas ne ant drobės, bet ant medžio lentos, yra mūsų saugojamas dieną ir naktį. Dienos metu jis yra ant padėklo mūsų salono centre, o naktį du tarnai jį labai atsargiai padeda į nedegamą spintą. Viena detalė gali būti įdomi ekspertams: šešėliai po mūsų Giocondos akimis yra padaryti rašalu, rodant Leonardo dažnai vartotą techniką, kai tuo tarpu Louvre. Giocondos akių šešėliai yra padaryti paprastais aliejiniais dažais".

Taigi paslaptis gilėja. Bet gal po kelių savaičių ji išaiškės. Vienas žymiausių Anglijoje Renesanso laikų meno žinovų lordas Clark pažadėjo, kad jis po kelių savaičių paskelbs sensacingų žinių — "kai kurių labai įdomių duomenų" apie Paryžiaus Giocondą ir jos Londone esančias konkurentes. Gal tada bus įnešta kiek daugiau šviesos į šio žymiausio ir paslaptingiausio pasaulinio masto meno šedevro problemą.

O tuo tarpu Monna Liza tebesišypso savo tuo mįslingu šypsniu ir toliau.

J. Sav.

Jadvygos Paukštienės tapybos paroda

Praėjusį sekmadienį Chicagoje (Tautiniuos namuos, 6422 S. Kedzie Ave.) atidaryta ir šiuo metu tebevyksta dail. Jadvygos Paukštienės naujų darbų paroda. Išstatyta 41 paveikslas. Daugiausia akvarelės ir akrilikos. Dailininkė yra paskutinio nepriklausomybės dešimtmečio kartos dailininkė, suspėjusi prieš antrąjį pasaulinį karą baigti meno mokyklą ir dar išvykti studijų pagilinti į Paryžių. Visą savo gyvenimą ji nuo teptuko niekada nebuvo atšokusi. Todėl kiekvienoje parodoje žiūrovui yra įdomu pasekti jos kūrybinio kelio vingius, ieškojimus ir atradimus. Ir šioje parodoje dailininkės pastangų nesustingti matome gana apsčiai, nors ne visur ir ne visada jos gali būti prasmingos.

Šį kartą, atrodo, dailininkė yra labiau pasinešusi į spalvinį abstraktą, daug kur jį dar jungdama su vienokiu ar kitokiu figūrinio piešinio objektu. Daug kur aštraus rusvumo spalvose prikaišiota ir įvairių figūrėlių, galvučių ir pan., duodant paveikslams dar ir literatūriniusfilosofinius pavadinimus: Gyvenimo sūkurys, Brendimas, Tragedija, Meilė, Mokslas, Mąstymas, Atgimimas ir t. t. Labai abejotume, ar visa tai tapybai yra būtina? O vis dėlto parodoje yra patys geriausi tie darbai, kuriuose dailininkė nesiveržia būti nei abstraktiste, nei filosofe, nei tapybine literate. Ten, kur dailininkei pati tapyba yra pagrindinis siekis, ten Jadvyga Paukštienė yra pati nuoširdžiausi, pati spalvingiausia pačia gerąja prasme. Todėl šioje parodoje labiausiai reikia džiaugtis tokiais darbais, kaip Chicagos burlaiviai, Žalioji moteris, Žiema, Mergaitė.

k. brd.

MES TEBEMOKAM
6% už 2 Metų Certifikatus
(Minimum $5,000)

5¾ % už 1 METŲ CERTIFIKATUS (Minimum $1,000)
Open Mon 9-8; Tues Thurs Fri 9-5; Sat. 9-1; Closed Wed
SAINT ANTHONY SAVINGS
1447 So. 49th Court
Cicero, Ill. 60650
TEL. — 656-6336
Joseph F. Gribauskas,
Executive Secretary

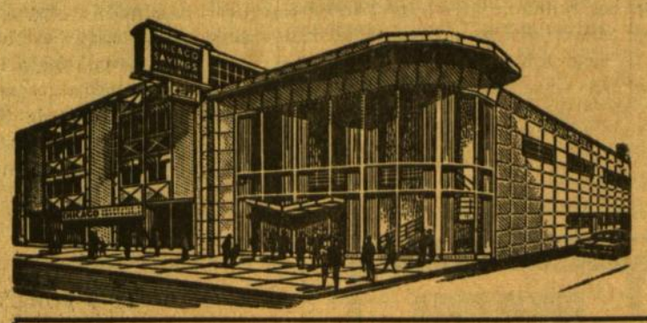

FEDERAL SAVINGS AND LOAN INSURANCE CORPORATION
SAFETY OF YOUR INVESTMENT
INSURED UP TO $30,000

6% PER ANNUM ON CIRTIFICATES OF $5,000 OR MORE Two Year Maturity
5¾% PER ANNUM ON CIRTIFICATES OF $1,000.00 One Rear Maturity
SHORT TERM 5¼% PER ANNUM 3 or 6 month term Minimum $1,000.00
5% PER ANNUM ON ALL PASSBOOK ACCOUNTS

CHICAGOS TAUPYMO IR SKOLINIMO BENDROVĖ dėl bet kokių jūsų namo pagerinimų duoda paskolas iki $500.00 ir daugiau tinkamomis sąlygomis. O gal Jums yra reikalingi pinigai dėl kitokių reikalų? Ar jei neturite nuosavo namo ir Jums nusibodo mokėti aukštas nuomas, įsigykite nuosavus namus.

DIVIDENDS COMPOUNDED DAILY. PAID QUARTERLY

BET KOKIAIS FINANSINIAIS REIKALAIS KREIPKITĖS Į
Chicago Savings and Loan Assn.
Philomena D. Pakel, President
6245 SO. WESTERN AVE. TEL. — GR 6-7575
HOURS: Mon. 12 P.M. to 8 P.M., Tues. 9 to 4, Thurs. & Fri. 9 to 8, Sat. 9 to 12:30

Esmės už aktualijų beieškant

R. ŠLIAŽAS

New York Times laikraštis pavadino 1972 m. vokiečių metais literatūroje. Ir vertai, nes vokietis Heinrich Boell, kaip jau žinome, laimėjo Nobelio literatūros premiją. Tai įrodo šio rašytojo svarbą ir populiarumą Vokietijoje ir užsieny.

Boell yra Vokietijos rašytojų klubo, Gruppe 47, narys. Ši grupė įsisteigė 1947 m., norėdama kovoti už naują visuomenės santvarką ir naują, visuomenei įsipareigojusią literatūrą. Nors grupė buvo pradžioje jauna ir nežinoma, ji metų bėgyje tapo Vokietijos literatūros establishmentu; su ja iškilo ir Boell.

Rašytojas gimė 1917 m. Koelno mieste prie Reino upės. Jo miesto aplinka turėjo įtakos rašytojui. Kraštas žavus savo gamtovaizdžiais ir persunktas istorija. Jame maišėsi romėnai, prancūzai, vokiečiai ir žydai. Krašto katalikiškumas uždėjo antspaudą ir miesto gyventojams. Jų būdas pasižymi tolerantiškumu, abejingumu autoritetams, ar jie būtų pasaulietiški ar bažnytiniai, geru skoniu, maištingumu ir sugebėjimu džiaugtis gyvenimu.

Rašytojo tėvas buvo paprastas stalius, bet būdingas krašto atstovas. Dar jaunam sūnui jis rodydavo kaizerio statulą, vadindamas ji kaizerišku durniumi. Iš savo šeimos Heinrich paveldėjo ir savo tikėjimą, kurio tiesos paprastos ir įpareigojančios; paveldėjo kartu mylintį ir kritišką santykį su savo tauta. Jis myli savo miestą, bet neužmiršta taipgi, kad jis išdavė savo žydus naciams. Kartu su Adenauer Boell tapo Koelno garsiausiu sūnumi.

Jaunasis Boell negyveno ramiais laikais. Vokietiją kankino karo pralaimėjimas, plitiniai neramumai, krašto ūkio sukrikimas ir pagaliau naciai. 1939 metais, vos suspėjęs pradėti studijuoti germanistiką, jaunuolis buvo paimtas į kariuomenę, kur ištarnavo šešerius metus vakarų ir rytų frontuose. Jis buvo keturis kartus sužeistas, bet baigė tarnybą 1945 m. tik su korporalo laipsniu. Žvelgdamas atgal į šį laikotarpį, Boell gali pasidžiaugti, kad jis nebendradarbiavo su naciais, bet neranda pagrindo nė didžiuotis, nes savo gyvybės nepaaukojo, kovodamas prieš neteisybę. Bet vis dėlto jis pasielgė geriau negu daugelis buvusių draugų, kurie nacių uniformomis žygiuodavo per miestą su daina "Kai žydų kraujas varvės nuo mūsų peilių". Jis galvoja, jog geriau pasielgęs negu bažnytiniai autoritetai, leisdami nacių uniformomis apsivilkusiems priimti komuniją. Boell mano,kad šioje sąžinių krizės metu išrinktieji ganytojai apleido savo aveles.

Po karo Boell pradėjo rašyti daugiausia prozą, karts nuo karto po kokį vaidinimą radijui. 1951 m. pasirodė pirmoji ilgesnė apysaka "Wo warst du Adam?" (Kur buvai, Adomai?). Tai Dievo klausimas Adomui, šiam nusidėjus. Boell klausimas čia taikytas iš karo grįžusiam kareiviui. 1953 pasirodė "Und sagte kein einziges Wort" (Ir nesakė nė vieno žodžio). Pavadinimas vėl paimtas iš šv. Rašto, kur yra kalbama apie Kristų ant kryžiaus. Šiame veikale atvaizduojamas pokario skurdas. 1954 pasirodė "Haus ohne Hueter" (Namai be sargo), 1955 m. "Das Brot der fruehen Jahre (Jaunystės duona), 1957 "Irisches Tagebuch" (dienoraštis iš Airijos), 1959 "Billiard um halb zehn" (Biliardai pusę dešimtos), 1963 "Ansichten eines Clowns" (Klauno pažiūros), vėliau "Das Ende einer Dienstfahrt" (Tarnybinės kelionės galas) ir paskutinis "Gruppenbild mit Dame" (Grupės paveikslas su ponia).

Chronologine ir tematine prasme Boell veikalus galima suskirstyti į tris kategorijas 1. apie karą 2. apie pokario skurdą 3. apie sočios dabartinės Vokietijos dvasinę krizę. Karą jis mato per du langus — generolo ir paprasto kareivio. Generolui žmonės tik margos adatėlės ant žemėlapio arba gyvuliniai vagonai, pilni kareivių. Generolai čia blogio atstovai su atbukusiom sąžinėm, su ribotu žodynu, tačiau jų žodžiai baisiai galingi. Vieno generolo mėgiamiausias žodis "Schussfeld" (laisvas šovimui laukas) reiškia, kad daug kaimų ir miestelių išsprogdinami, kad tik būtų tas "Schussfeld".

Paprastam kareiviui ir kai kuriems karininkams karas reiškia kasdieninę akistatą su mirtimi; baisiausi įvykiai tampa kasdieniškais. Jie mirties ir beprasmės aukos. Karo įtakoje daug kas iš jų tampa arba cinikais, arba oportunistais, arba, nevilties pagauti, nusižudo.

Veikalai, liečią pokario skurdą, yra negailestinga, tiksli kronika apie griuvėsius, badą, nevilti. Tokioje situacijoj bergždžiai skamba net tuščios dvasiškių frazės ir atgyjančio kapitalizmo pažadai bei vilionės.

Žvilgsnis į dabartį taip pat kritiškas. Baimė apima, kai pagalvoji, jog žmonija išvystė priemones sau nusižudyti. Visur vyrauja neteisingumas, vienur žmogus badauja, kitur perteklius. Visuomenei vadovauja išnaudojimas. Apyvartos pareikalavimai nustelbia dvasinius reikalus. Vokiečių tragedija yra dar ir ta, kad karo ir skurdo patyrimas neturėjo jiems gilesnės įtakos.

Bažnyčią jis kaltina tuo pačiu dvasiniu nuosmūkiu kaip ir visuomenę. Ji tik politinės ir ekonominės santvarkos dalis, pati pasirinkdama šią rolę. Ši tiesa jam atsiskleidžia, kai Bažnyčia lyginama su Standard Oil, reiškia abu gerai sutvarkyti ir dideli bizniai. Kunigai Boell romanuose atspindi šį konfliktą. Vieni lieka paprasti, pamaldūs, ištikimi pamokslo nuo kalno tiesoms. Tačiau pasaulis ir jų konfratrai žiūri į juos kaip į kone pamišėlius. Kiti yra gryni Bažnyčios supolitinimo atstovai: oportunistiški, gudrūs, apsiskaitę, elegantiški, su geru skoniu, bet be jokios įpareigojančios moralinės tiesos. Dažnai aprašomas kunigas, kuris tapo arba savo vienatvės arba tuščios bedvasės sistemos auka.

Visa Boell gyvenimo pažiūra verčia žmogų grįžti į save. Jokia sistema negali iš jo atimti sąžinės naštos. Taip ir religija pasidaro asmeniška, išpažįstama asmens, ne organizacijos, veiksmais. Kai kuriais atvejais Boell vaizduojami žmonės suteikia sau patiems sakramentus, komuniją ar moterystės sakramentą. Komunijos pagrindas yra duona, o moterystės meilė tarp vyro ir moters, ceremonijos ir formos tik antraeilės. Moterystės sakramente jis mato neatskiriamai surištas "fizinę" ir "dvasinę" meilę.

Žvelgdamas į savo, kaip rašytojo, rolę, jis nemato kito pasirinkimo: jis turi rašyti apie dalykus, kaip jis juos mato. Jo uždavinys yra surasti už aktualijų esmę. Joks kitas autoritetas negali jo atpalaiduoti nuo tos pareigos, nes jo sąžinė yra pats vyriausias autoritetas. Ji uždeda jam sunkią pareigą ir neleidžia jam skelbti nei pigaus juoko, nei pigios desperacijos. Žodžio galia per didelė, kad su juo žaistų. Boell negarantuoja, kad, ir savo vidaus balso klausydamas, jis nepadarys klaidų, bet jis mano, kad jos nebus mirtinos. Tik rašydamas tokią literatūrą, rašytojas suteiks žmogui paguodos ir apsaugos žodyje žmogaus vertę.

Tur būt, iš visų dabartinių Vakarų rašytojų Boell plačiausiai žinomas bei verčiamas ir komunistiniuose kraštuose. Atvažiavę iš Lietuvos, žinos apie Boell, nors apie Guenter Grass bus negirdėję nė žodžio. Tačiau ir šitas komunistų tariamasis flirtas su Boell nėra be šešėlių: "Kloune" knygos pagrindinis charakteris viename sakiny pasišaipo iš Rytų Vokietijos buvusio vado Ulbrichto, jo saksoniškos tarmės (Klounas pamėgdžioja, ją ištardamas "Parteig", su *b* vietoje p). To užteko, ir ši knyga nepasirodė Rytų Vokietijoje.

DIDŽIOS SKULPTŪROS SUKAKTIS

Netoli Chicagos universiteto Washingtono parke, Chicagoje, yra vadinamas Laiko fontanas, sukurtas skulptoriaus Lorado Taft. Paminklui lapkr. 15 d. sukanka 50 m. Paminklas turi 120 pėdų ilgio ir vaizduoja žmonių procesiją prieš nejudančią Laiko figūrą. Nesuvokiamas, amžinas Laikas (25 pėdų aukščio) stovi, o priešais eina apie 100 žmonių figūrų — net ir vaikų bei moterų, su džiaugsmo ir skausmo išraiškomis. Figūros ateina iš paslaptingos erdvės ir nueina į paslaptingą erdvę. Tas meniškas paminklas buvo atidarytas 1922 m. lapkr. 15 d. Jis pagamintas iš cemento, rusvo granito, marmoro ir spalvoto akmens. Liejant, jo forma susidėjo iš 4500 gabalų. Kainavo 116,000 dol. Jį sukūręs skulptorius Taft buvo gimęs 1869 m., mirė 1936 m.

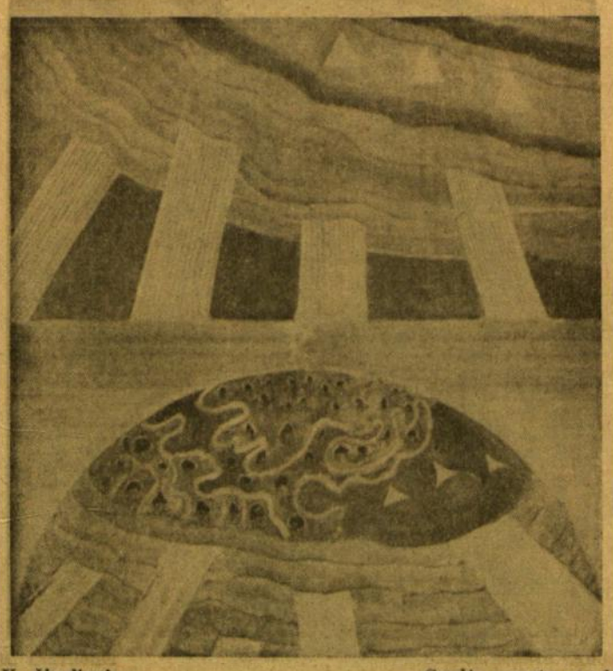

M. K. Čiurlionis — Saulės sonata. Andante

ČIURLIONIŠKAS PROBLEMAS SUMUOJANT

(Atkelta iš 3 pusl.)

mačia "prastumti" M. K.Čiurlionį kaip abstraktistų pirmūną. Jis gi nei vieno visai abstraktaus bandymo neparodė net savo mirties metuose. Kandinskis, Klee ir Malevičius (1911) jau turi ir rodo visiško abstrakto drobes. Tiek toli, kiek M. K. Čiurlionis, pakeliui į gamtos supaprastinimą (1907 metais ir anksčiau) jau yra nuėję fauvistai ir secesionistai. Pats M. K. Čiurlionis stovi arčiau secesionistų. Iš čia tikriausiai eina ir jo simbolistinės bei mistinės šaknys. Tačiau niekas iš secesionistų neparodė tokios originalios vizijos kaip M. K. Čiurlionis. Jo realybė ištisai paskendusi sapne. O tai jau yra Surrealizmas.

Šitokį M. K. Čiurlionį mes gaime (ir turėtume) pasauliui propaguoti ir laimėti.

Nežiūrint to, kad Čiurlionis mirė, nepaspėjęs mums parodyti viso savo meno, vis dėlto jis yra ir pasiliks surrealistų pirmūnas!

Bet šiaip ar taip, nežiūrint aiškaus talento, jo mirtis mums Problemą paliko.

Išspręsta ar neišspręsta ta jo problema? To mes jau nebegalime aiškiai žinoti. Du priešingi žodžiai sustoja vienas priešais kitą ir galinėjasi:

— Kur jis būtų nuėjęs ir ką parodęs "jeigu" dar būtų gyvenęs?

— Gal tai ir viskas? Va, šito jau mes nebežinome. Mes net nežinome, ar jis pats būtų tęsęs tą savo viziją, privesdamas ją prie kažko labai didelio, ko dar niekada nebuvo, o gal būtų sustojęs ir atsiprašęs:

— Nepykit! Aš nei pats nebežinau, kur čia toliau dar būtų galima eiti.

Tačiau, ilgiau dar gyvendamas, jis būtų daugiau subrendęs ir pačios tapybos problemose. Bet ir to mes aiškiai nežinome!..

Kita šitos problemos pusė taipgi yra pilna klausimų. Iš tų klausimų pats pagrindinis būtų:

— Ar iš viso yra įmanoma sintezė šitaip skirtingų dviejų menų (tapybos ir muzikos)? Mat, tapyboje yra elementų, kurių nėra muzikoje, o muzikoje yra elementų, kurių nėra tapyboje. Didžiausios dvi priešingybės —dinamika ir statika: laikas ir sustabdytas laikas. Kaip šitas dvi priešingybes sulydinti, neapkrovus tapybos jai nepriklausančiais elementais? O gal tapybos "muzika" visai kita negu muzikos? Gal ir muzikos "spalvos" kitokios negu tapybos?

Problema bandoma analizuoti moksliškai: elektronų pagalba jau yra išgautas garsas iš linijos ir spalvos, kaip rezultatas tam tikro dažnumo. Taip pat bandoma ir atvirkštinė galimybė. Gal būt, kad netrukus mokslas prieis prie to, jog klausantysis Verdi "Requiem" matys ir mistiškus paveikslus? Tada M. K. Čiurlionis būtų didelis pranašas ir pirmtakas, nes jo palikimo pradėtas eksperimentas būtų išspręstas. Bet ar mokslas ištobulins tiek savo eksperimentus, kad būtų galima, sakysim, M. K. Čiurlionio "Jūros sonatą" pervesti į muziką ir tą muziką vėl sugrąžinti į lygiai tokį pat paveikslą? Tai dar tebėra klausimas, kurį išspręs arba neišspręs ateinančios generacijos.

O gal žmogaus fantazijos, proto ir jausmo braižas, bus pastatytas ant "automatizacijos" pagrindo, sustabdančio bet kokį kūrybinį polėkį?

Benoit pramatymas, kad "Čiurlionis galėtų būti didelis dailininkas", buvo ir tebėra teisingas. Tik aš nesutiksiu su to paties Benoit pomirtinio straipsnio sakiniu, kad Čiurlionis atėjo savai dailei netinkamu laiku.

Ką Benoit tuo norėjo pasakyti, tepalieka jo reikalas. Bet aš manau, kad M. K. Čiurlionis atėjo labai laiku, o tik išėjo ne laiku. Išėjo nepabaigęs sakyti viso sakinio ir nepadėjęs taško. Va, kaip tik čia jo be galo įdomiam eksperimente ir pasidaro problema:

— Ar tai jau viskas, ar tik pradžia?

O atėjo jis laiku jau vien dėl to, kad jis yra visų surrealistų avangarde: pirmasis jų tikras poetas — tyruose šaukiantysis balsas. Kitas pasaulis ir mano pasaulis yra pilnutinė ir užbaigta tikrovė. Surrealistų Manifesto sapno ir realybės jungtis.

GĖLĖS
Vestuvėms, banketams, laidotuvėms ir kitokioms progoms
BEVERLY HILLS GĖLYNYČIA
1443 W. 63rd Street, Chicago, Illinois
TEL. PR 8-0833 — PR 8-0834

FLORIDOS PAMARIAIS ATEINA RUDUO
Juno Beach, Florida 33408
Žiema Floridoj tiktai turtuoliams. Nori aplankyti ir pažinti Floridą, atvažiuok rudenį arba vėlyvą pavasarį. Kainos Floridoj tos pačios iki gruodžio mėn. 1 d. kaip vidurvasaryje. Kodėl nepasinaudoti?
Tomkų vasarvietė SAPPHIRE SEA adresas yra
AIA 700 Ocean Drive, Juno Beach, North Palm Beach, Florida 33408, 305-844-3388

KALĖDINIAI SIUNTINIAI 1972
Artėjančių Kalėdų švenčių proga siūlome tris specialiai parinktus siuntinius iš tokių daiktų, kurie labiausiai yra reikalingi Lietuvoje ir bus tikrai naudingi Jūsų giminėms.

Mišrus Kalėdinis 1972.
Vyriškas arba moteriškas labai geros rūšies megztinis, itališkas vyriškas arba moteriškas nailoninis lietpaltis, vilnonės angliškos vyriškai eilutei medžiagos, vilnonė medžiaga sijonui, 3 jardai specialios storos crimplene medžiagos moteriškai eilutei, puikūs vyriški nailono marškiniai arba bliuskutė, 1 dėžė šokoladinių saldainių ir 20 angliškų geriausios rūšies cigarečių. $125.00.

Moteriškas Kalėdinis 1972.
Komplektas moteriškų nailoninių apatinių, arba vilnonių, gėlėta arba su ornamentais vilnonė skarelė, 3 jardai sunkios crimplene medžiagos moteriškai eilutei, gražus moteriškas megstukas, 3 jardai vilnonės apsiaustui medžiagos, crimplene medžiaga suknelei. $115.00

Maisto siuntinys 1972.
½ sv. arbatos, 1 sv. kakavos, 6 sv. geriausių baltų miltų, 2 sv. ryžių, ¼ sv. kvepiančių pipirų, 1/4 sv. lapelių, ½ sv. geriamo šokolado, 1 dėž. nescafes, 1½ sv. razinkų, 1½ sv. maišytų džiovintų vaisių, 1 sv. šokoladinių saldainių $35.00

Taip pat, dedame į šiuos arba kitus Jūsų rūbų užsakomus dalykus, kurie Lietuvoje yra labai naudingi ir vertingi.

Dirbtinio mink kailio paltui viršus $40.00., nailoninio kailio paltui, viršus $25.00., vyriški arba moteriški nertiniai $15.00, vilnonės skarelės $5.00., Nailono lietpalčiai $12.00., nailoniniai marškiniai $9.00., vilnonės arba nailoninės kojinės $2.50.

Taip pat priimame užsakymus: auto mašinų, motociklų, dviračių, televizijos aparatų, šaldytuvų ir t. t.

BALTIC STORES LTD.
(Z. JURAS)
421, Hackney Road, London, E. 2., England
Telef. — OL 739 8734
Kiekvieno siuntinio pristatymas garantuotas.

Nuo 1914 Metų
Midland Savings aptarnauja taupymo ir namų paskolų reikalais visas mūsų apylinkes. Dėkojame Jums už mums parodytą .pasitikėjimą. Mes norėtum būti Jums naudingi ir ateityje.
Sąskaitos apdraustos iki $20,000.00
Frank Zogas, President
MIDLAND SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION
4949 ARCHER AVENUE
CHICAGO, ILLINOIS 60632
PHONE: 254-4478
5% All accounts compounded daily — Passook Savings paid quarterly
6% 2 Years Savings Certificates (Minimum $5,000)

MARQUETTE PHOTO SUPPLY
IR MĖGĖJAMS
Daug sutaupysite pirkdami čia įvairių filmų foto aparatus bei jų reikmenis. Pasinaudokite patogiu planu atidedant pasirinktus reikmenis ypatingai progai. Pilnai užbaigtų foto nuotraukų aptarnavimas. Atidara pirmad. ir ketvirtad. vakarais iki 9 val.
REIKMENYS FOTOGRAFAMS
3314 West 63rd Street
Chicago, Illinois 60629
Telef. PRospect 6-8998

OLYMPIA
SPARTA
J.I.Giedraitis
10 Barry Drive
E. Northport, New York 11731
Tel. (516) 757-0055
Chicago 476 7399 vakare
GRUNDIG ROYAL ZENITH

ROOSEVELT PICTURE FRAME COMPANY
Manufacturers
Rankomis išpiaustyti paveikslų rėmai — pritaikinti paveikslams ir skelbimams, rėmai — metalu aplieti rėmai.
2400 So., Oakley Ave., Chicago
Tel. VIrginia 7-7258 - 59

WAGNER & SONS
Typewriters Adding Machines Checkwriters
Nuomoja Parduoda—Taiso
NAUJOS NAUDOTOS
Virš 50 m. patikimas patarnavimas
NAUJOJE VIETOJE
5610 S. Pulaski Rd. — 581-4111

NAMŲ TAISYMO DARBAI
Staliaus, dažymo ir visus kitus darbus atlieka lietuvis — labai prieinama kaina.
SKAMBINTI RE 7-9615

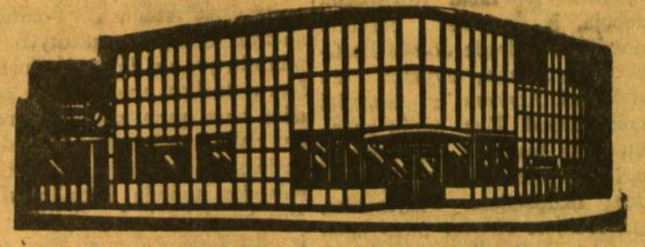
CRANE SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION
B. R. PIETKIEWICZ, Prez.
2555 West 47th Street Tel. LA 3-1083
PLENTY OF FREE PARKING SPACE
6% INSURED 5%
Mokamas už dviejų Metų Certificatų sąskaitas Minimum $5,000.00
Naujas aukštas dividendas mokamas už investavimo sąskaitas.
PINIGAI ĮNEŠTI IKI 15 D. PELNO NUOŠIMČIUS NUO 1 D
Dividendai mokami sausio ir liepos mėn. 31 d.
VALANDOS: PIRMAD. ir KETVIRTAD. .... 9 v. r. iki 9 v. v.
ANTRAD. ir PENKTAD. .... 9 v. r. iki 5 v. v.
ŠEŠTAD. 9 v. r. iki 13 v. d. — Trečiad. uždaryta.

Kultūrinė Kronika

Du nauji kompozitoriaus Dariaus Lapinsko kūrin'ai

Žinomas amerikiečių profesionalų instrumentalistų kvintetas "Phoenix", kuris muz'kinio sezono laikotarpiu nuolat koncertuoja New Yorke, o vasaros mėnesiais išvažiuoja ir į kitus muzikos centrus, prieš kurį laiką užsakė mūsų kompozitoriui Dariui Lapinskui parašyti kvintetą pučiamiesiems. D. Lapinskas šiuo metu jau yra baigęs užsakytąjį veikalą. Kūrinys pavadintas "Aro" — kvintetas pučiamiesiems, penkių dalių. "Phoenix" instrumentalistai kvintetą jau repetuoja. Jo premjeros tikimasi dar prieš Kalėdas arba tuoj po Kalėdų. Amerikiečių dėmesys ir užsakymas nukrypo į D. Lapinską tada, kai jie turėjo progos su mūsų kompozitoriaus kūryba susipažinti išleistose plokštelėse, ypač su A. Stempužienės įdainuotąja "Les sept solitudes" ir Laimos Rastenytės įdainuota ir įkalbėta D. Lapinsko muzikine plokštele "Sek pasaką", skirta mažajam klausytojui.

Kompoz. Darius Lapinskas

Taipgi Darius Lapinskas yra baigęs rašyti ir kitą veikalą simfoniniam orkestrui ir aukštam balsui. Kūrinys pavadintas "Laima, arba menininkas ir jo modelis". Tai savotiška alfabetinė kompozicija, kurioje kiekviena alfabeto raidė yra apgaubiama poezijos teksto, atrinkto iš įvairių tautų poezijos lobyno ir dainuojamo įvairiomis kalbomis.

Antano Vaičiulaičio kūryba inscenizuojama Chicagoje

Rašytojui Antanui Vaičiulaičiui skirtame literatūros vakare, kuriame dalyvaus ir pats rašytojas, be kita ko, bus inscenizuota pora Vaičiulaičio kūrinių: vienas romantiškas, antras humoristinis. Juos interpretuos aktoriai: Laima Rastenytė - Lapinskienė, Stasė Kielaitė - Kelečienė, Leonas Barauskas ir Jonas Kelečius. Antano Vaičiulaičio kūrybos vakaras įvyks lapkričio 18 d. 7 val. 30 min. Jaunimo centre, Chicagoje. Rengia ateitininkų meno draugija Šatrija.

Kaip atrodys Fausto Kiršos pomirtinė poezijos knyga

Praėjusio šeštadienio kultūrinę informaciją, kad Stasio Santvaro redaguotą Fausto Kiršos pomirtinį kūrybos tomą, pavadintą "Palikimas", jau spausdina Lietuvių Enciklopedijos spaustuvė Bostone, šiandien dar galime papildyti naujais duomenimis. Leidinys bus 304 puslapių. Viršelį knygai piešė Paulius Jurkus. Fausto Kiršos "Palikimas" išeis lapkričio mėn. gale. Tai bus puiki kalėdinė dovana ne tik pačiam įsigyti, bet ir bičiuliui šventėse dovanoti. Knyga iliustruota. Joje talpinami keturi Fausto Kiršos portretai, piešti šių dailininkų: V. K. Jonyno, Adomo Varno, V. Vizgirdos ir Adomo Galdiko. Taipgi leidinio puslapius paįvairina 15 nuotraukų, paimtų iš paties poeto gyvenimo akimirkų; rodomos ir jo rankraščių faksimilės. Leidinys kainuos 6 dolerius.

Šiame pomirtiniame Fausto Kiršos kūrybos tome bus paskelbti nauji, atskiru rinkiniu dar nespėję pasirodyti poeto eilėraščiai, "Pelenų" III ir IV dalys, labai įdomūs paties autoriaus užrašai ir nebaigti eilėraščiai.

VADOVĖLIAI PRIVAČIOMS MOKYKLOMS

St. Louis apskrities teismas nusprendė, kad Missouri valstijos paskyrimas 1,200,000 dol. privačioms mokykloms pirkti auklėtiniams vadovėlius nėra priešingas konstitucijai.

Nauja mokslo premija — 1,000 dol.

Lietuvių katalikų mokslo akademija, iki šiol ruošusi įspūdingus suvažiavimus ir parūpinusi visą eilę imponuojančių mokslinių veikalų, šiemet pirmą kartą paskirs 1,000 dol. premiją už mokslo veikalą. Ši premija bus teikiama, kaip ir pernai pradėta skirti 500 dol. žurnalistikos premija, pastoviai kasmet. Šių premijų iniciatorius ir nuolatinis mecenatas yra kun. dr. Juozas Prunskis.

Mokslo premijai paskirti jury komisija yra sudaryta rytinėse valstijose: dr. Petras Kaladė, prel. dr. Vytautas Balčiūnas, dr. Vladas Kulbokas, Antanas Mažiulis ir Bronius Paliulis. Kandidatus premijai gali siūlyti kiekvienas lietuvis motyvuotu raštu, adresuotu jury komisijai, pridėdamas du egzemplioriu išleisto veikalo arba dvi kopijas rankraščio, jei knyga dar neišėjusi iš spaudos. Paskutinis terminas — gruodžio 31 d. Siųsti adresu: dr. P. Kaladė, 663 East Sevent St., So. Boston, Mass., 02127, USA.

Premija lietuviui mokslininkui bus įteikta 1973 m. įvyksiančiame Lietuvių katalikų mokslo akademijos suvažiavime Bostone. Nuo 1973 m. pabaigos Lietuvių katalikų mokslo akademija pradės skirti ir kasmetinę 500 dol. premiją už religinį veikalą. Ir šios premijos iniciatorius bei mecenatas yra kun. J. Prunskis.

Kur gauti gen. St. Raštikio atsiminimų III tomą?

Akademinės skautijos leidyklos adresas, spalio 14 d. "Draugo" kultūriniame priede pristatant gen. St. Raštikio knygą — naujai išleistų atsiminimų III tomą, buvo klaidingas. Tikslus adresas yra toks: AS leidykla, c/o A. V. Dundzila, 4339 West 83rd St., Chicago, Il. 60652.

NERAMU ISPANIJOS UNIVERSITETUOSE

Ispanijos universitetai vėl kunkuliuoja. Šiuo kartu vyksta ne studentų maištai, o profesorių protestai. Mat, vyriausybė, paveikta ankstybesnių studentų maištų, paskelbė, kad profesoriai bus atsakingi už tvarką universitetuose, ir pašalino eilę įtartinų dėstytojų. Solidarizuodami su pašalintais, pasitraukė abiejų Madrido universitetų rektoriai, keturi dekanai ir eilė katedrų vedėjų bei šiaip profesorių. Pašalinami daugiausia palietė jaunų dėstytojų personalą, o tokio universitetuose yra net 75 proc.

Lietuvių kapinės men'škame le'd ny

Albumas apie Chicagos šv. Kazimiero lietuvių kapinių paminklus jau baigiamas ruošti ir netrukus bus atiduotas spaustuvėn. Tikimasi, kad 1973 metais, švenčiant Šv. Kazimiero kapinių įkūrimo 70 metų sukaktį, šis albumas išvys dienos šviesą.

Tai didelio formato grožinis - dokumentinis leidinys, kuriame tilps būdingų paminklų nuotraukos, pradedant nuo pačių seniausių ir baigiant šiais metais pastatytų. Įžanginį straipsnį rašo J. Dainauskas, istorinę kapinių apybraižą duoda Leonardas Šimutis, kiekvieno skyriaus pradžioje tilps Birutės Pūkelevičiūtės beletristinis žodis — meditacija, nuotraukos Algimanto Kezio, S.J. Albumą leidžia Lietuvių foto archyvas, talkinamas rėmėjų ir prenumeratorių. Meninis apipavidalinimas Vinco Luko.

Albumas bus leidžiamas dviem kalbom. Nuotraukų skyriuje tilps tik tipingi paminklų pavyzdžiai, daugiausia mūsų dailininkų sukurti. Bet knygos pradžioje bus palikta vieta, kurioje bus galima įsiklijuoti savo artimųjų paminklų nuotraukas. Tokiu būdu šis albumas pasitarnaus ir kaip suvenyrinė knyga. Meniškų paminklų čia daugiausia sukūrė skulptorius Ramojus Mozoliauskas. Jo darbų ir bus apstu knygoje. Kitų dailininkų sukurti paminklai taip pat bus atžymėti; Jurgio Daugvilos, Petro Aleksos, Adolfo Valeškos, Algirdo Kurausko, Jono Muloko ir kitų.

Filmavimo darbai vyksta toliau

Lietuvių foto archyvo vedėjas kun. Algimantas Kezys, S.J. rugsėjo 29 — spalio 16 d. lankėsi Rytiniame pakraštyje filmavimo reikalais. Aplankė visą eilę lietuviškų kolonijų, parodydamas savo suktus filmus. Ta proga nufilmavo dar kelis mūsų žymiuosius žmones — Magdaleną Galdikienę, prof. Simą Sužiedėlį, prof. Juozą Brazaitį, kun. Stasį Ylą, prel. Pranciškų Jurą, muziką Aleksandrą Aleksį.

Mirė Ezra Pound

Vienas įtakingiausių XX amžiaus literatų, amerikiečių poetas, esejistas ir literatūros kritikas Ezra Pound lapkričio 1 d. mirė Venecijoje, Italijoje, sulaukęs 87 metų. Literatūros pasaulyje velionis buvo geniali ir daugeliu atžvilgių be galo spalvinga asmenybė.

Ezra Pound gimė Amerikos "laukiniuos vakaruos", 1885 m. Idaho valstijoje. Jo mokslo ir gyvenimiškos patirties keliai vingiavosi per Amerikos ir Europos žemynus. Tačiau viso gyvenimo metus sudėjus, poetas daugiau gyveno Europoje (ypač Italijoje), negu gimtojoje Amerikoje.

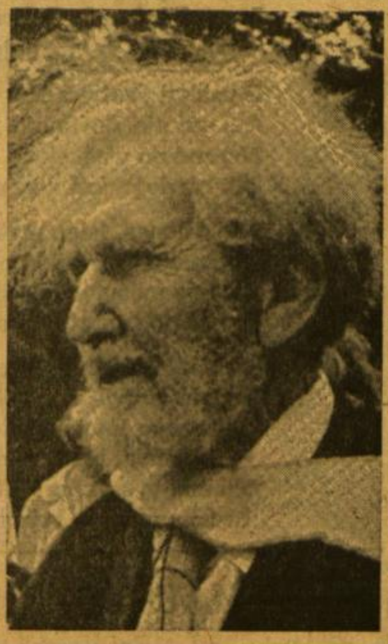

Ezra Pound

Būdamas labai dinamiškos prigimties, Ezra Pound tiek savo poezija, tiek kritika, tiek įvairia kitokia paskata bei talka turėjo lemiamos reikšmės tarpkario rašytojų kartai ir amerikiečiams, ir Vakarų Europos tautų rašytojams. Kadaise, redaguodamas dar ir dabar tebeinantį Chicagoje poezijos žurnalą "Poetry", Ezra Pound literatūros pasaulin, galima sakyti, išvedė, jau už jį anksčiau numirusius, R. Frostą, T. S. Eliotą ir kt. Daug lėmė Ezra Pound Europoje ir W. Yeatsui, ir J. Joyce'u', rūpindamasis ne vien jų veikalų galutiniu apipavidalinimu, bet ir jų išleidimu.

Kaip Amerikos ir Europos augintinis, Ezra Pound buvo tikras pasaulio pilietis, tačiau ne kokia nors bespalve kosmopolitine prasme, o dideliu dėmesiu visų tautų kultūrinei kūrybai ir pačioms giliausioms jų etnikos šaknims. Savo pagrindin am poetiniam veikale "Cantos", rašytame beveik visą gyvenimą, šitai labiausiai ir atsispindi, kur atskirų eilėraščių cikluos poetas, spragėdamas žodžiais, brenda per įvairių amžių ir įvairių kultūrų gelmes, siekdamas antiką, viduramžius, renesansą, Tolimųjų Rytų tūkstantmetę išmintį ir atominę dabartį.

Antras pasaulinis karas Ezra Pound užklupo Italijoje. Amerikai ir Italijai įstojus į karą, poetas per Italijos radiją sakė kalbas, aštriai kritikuojančias anuometinę Roosevelto ūkinę, finansinę ir politinę kryptį. Dėl to pokario metais jis buvo suimtas, parvežtas Amerikon ir čia teisiamas už krašto išdavimą. Tačiau, pasipylus literatūrinio pasaulio protestams, buvo apgyvendintas tik "galvoje nesusigaudančių" prieglaudoje. Po kurio laiko iš ten paleistas, Ezra Pound vėl išvažiavo Italijon ir ten pasiliko iki mirties.

k. brd.

BAIGIA PIETOS ATNAUJINIMĄ

Garsiosios Michelangelo skulptūros Pieta atnaujinimas eina į pabaigą. Ją, kaip žinome, plaktuku buvo sužalojęs psichiškai nesveikas vyras. Numatoma, kad Kalėdoms jau ta skulptūra bus baigta sutvarkyti. Pataisytosios vietos buv tikrinamos mikroskopu.

— Nebijokite mirties: kuo greičiau mes mirsime, tuo ilgiau būsime nemirtingi.

— B. Franklin

— Anglijoje Solsberrio katedros laikrodis eina nuo 1386 metų. Jis yra seniausias laikrodis pasaulyje.

HIGH RATES

5% Per Annum Passbook Accounts

PAID QUARTERLY —AT— BRIGHTON SAVINGS & LOAN ASS'N

HIGHEST RESERVES

6% Per Annum $5000 or more Certificates 2 year min.

INSURED

5¾% Per Annum $1000 or more Certificates 1 year min.

4071 Archer Avenue
Chicago, Ill. 60632
TEL. — LA 3 - 8248
West of California Avenue

5½% Per Annum Investment Bonus Certificates

PETKUS
MARQUETTE FUNERAL HOME
— TĖVAS IR SŪNUS —
TRYS MODERNIOS KOPLYČIOS
2533 West 71st St. Telef. GRovehill 6-2345-6
1410 S. 50th Ave., Cicero TOwnhall 3-2108-09
AIKŠTĖ AUTOMOBILIAMS STATYTI

Laidotuvių Direktoriai
MAŽEIKA & EVANS
6845 SO. WESTERN AVE.
TRYS MODERNIŠKOS AIR-CONDITIONED KOPLYČIOS
MAŠINOMS VIETA
REpublic 7-8600 REpublic 7-8601

JEI JŪS NORITE SIŲSTI SIUNTINIŲ DOVANAS Į LIETUVĄ IR ĮVAIRIUS USSR KRAŠTUS, naudokitės patarnavimu plačiai žinomos firmos

PACKAGE EXPRESS & TRAVEL AGENCY, INC.
(LICENSED BY VNESHPOSYLTORG)

VYRIAUSIA ĮSTAIGA: 1776 BROADWAY, NEW YORK, N. Y. 10019 Tel. — 581-6590; 581-7729

Siuntiniai, siunčiami per mūsų firmą, paskyrimo vietą pasiekia trumpiausiu laiku. Siuntinių pristatymas garantuotas. Visi muitai apmokami mūsų įstaigose, gavėjas NIEKO NEMOKA.

Prie firmos skyrių yra krautuvės, jose rasite žemiausiomis kainomis pasirinkimui įvairiausių audinių, taip pat maisto produktų, odos avalynei ir kitų daiktų.

PACKAGE EXPRESS & TRAVEL AGENCY, INC.
Affiliated with PODAROGIFTS, INC.

Priima užsakymus butams, automobiliams, dovanų pažymėjimams, motociklams, šaldytuvams, televizijos imtuvams ir įvairioms kitoms sovietinėms prekėms, kurias galite užsakyti Lietuvoje ar USSR gyvenantiems giminėms. Papildomų žinių teiraukitės mūsų pagrindinėje įstaigoje ar betkuriame mūsų skyriuje. Atidaryta kasdien nuo 9 valandos ryto iki 6 valandos vakaro. Šeštadieniais ir sekmadieniais nuo 9 valandos ryto iki 4 valandos popiet.

MŪSŲ SKYRIAI

Allentown, Pa. — 126 Tilghman Street	435-1654
Baltimore 31, Md. — 1900 Fleet Street	342-4240
Brooklyn, N. Y. 11218 — 485 McDonald Avenue	467-6465
Buffalo 12, N. Y. — 701 Fillmore Avenue	895-0700
Chicago 22, Ill. — 1241 No. Ashland Avenue	486-2818
Chicago, Ill. 60629 — 2608 West 69 Street	925-2787
Chicago, Ill. 60609 — 1855 West 47 Street	376-6755
Cleveland 13, Ohio — 1028 Kenilworth Avenue	771-0696
Detroit 12, Mich. — 11601 Jos Campau Avenue	365-6780
Farmingdale, N. J. — Freewood Acres Rt. 9	363-0494
Hamtramck, Mich. — 11339 Jos Campau Avenue	365-6740
Hartford 6, Conn. — 122-126 Hillside Avenue	249-6216
Los Angeles 4, Calif. — 159 So. Vermont Avenue	385-6550
Newark, N. J. — 378 Market Street	642-2452
New York 3, N. Y. — 78 Second Avenue	674-1540
New York 3, N. Y. — 141 Second Avenue	475-7430
Philadelphia 23, Pa. — 631 W. Girard Avenue	769-4507
Rahway, N. J. — 47 East Milton Avenue	381-8800
South River, N. J. — 41 Whitehead Avenue	257-6320
Syracuse, N. Y. 13204 — 515 Marcellus Street	475-9746
Trenton 10, N. J. — 1152 Deutz Avenue	392-0306
Utica, N. Y. — 963 Bleeker Street	732-7476

EUDEIKIS
DOVYDAS P. GAIDAS — GERALDAS F. DAIMID
Laidotuvių Direktoriai
Trys Moderniškos Koplyčios
4330 South California Avenue
Telefonai: LA 3-0440 ir LA 3-9852
4605-07 South Hermitage Avenue
Telefonas — YArds 7-1741-2

LAIDOTUVIŲ DIREKTORIAI
Lietuvių Laidotuvių Direktorių Asociacijos Nariai

STEPONAS C. LACK (LACKAWICZ) IR SŪNUS
2314 W. 23rd PLACE Tel. VIrginia 7-6672
2424 W. 69th STREET Tel. REpublic 7-1213
11028 Southwest Highway, Palos Hills, Ill. Tel. 974-4410

PETRAS BIELIŪNAS
4348 S. CALIFORNIA AVE. Tel. LAfayette 3-3572

ANTANAS M. PHILLIPS
3307 S. LITUANICA AVE. Tel. YArds 7-3401

POVILAS J. RIDIKAS
3354 S. HALSTED STREET Tel. YArds 7-1911

JURGIS F. RUDMIN
3319 S. LITUANICA AVE. Tel. YArds 7-1138-1139

VASAITIS — BUTKUS
1446 S. 50th AVE., CICERO, ILL. Tel. OLympic 2-1003

Perskaitę Draugą, duokite kitiems pasiskaityti.

SPYGLIAI IR ŠYPSLIAI

REDAGUOJA DR. S. ALIŪNAS

RUDENS MELODIJOS

Jau gana senokai Stasys Tamulaitis buvo parašęs knygą "Rudens melodijos". Žinoma, melodijos lieka melodijom ne tik rudenį, bet šiaip jau jų padaugėja rudenimis. Rudenį pradedama groti mokyklose, salėse, susibūrimuose, alinėse, gėrinesė, svetainėse ar kur kitur. Juk rudenį vyksta tiek daug vakarų, parengimų, susiėjimų, madų ir kitokių parodų, kad tik žmogus spėk verstis per galvas. Skubi, o šiaip jau reikia eiti,, nes neiti nepatriotiška, be to, namie besėdint, galva ir kaulai atrofuojasi. Taigi, kiekvieną rudenį prasideda įvairios melodijos.

Pirmoji melodija prasideda vaikų, nelabai jau darni, kad, štai, baigėsi linksmi laikai ir vėl reikia eiti į mokyklas, ypač šeštadienį. Panašaus skambesio melodija suskamba ir didieji, nes, štai, jau po visų atostogų, ir jei ko nepamatei ar neatgaivinai, tai vėl gausi metus laukti.

Antroji melodija prasideda su kvietimais į įvairius parengimus, visus surengtus geriems tikslams. Visi jie geri, tobuli, visi jie reikalingi, o jeigu kas pasakytų, kad nelabai buvo kas nors tobula, tada ir prasideda nebedarnios melodijos, nes taip vėjai šiauriniai šaldo karštą veiklą.

Ir nupuola, kaip į balą
Mūs ryškiausieji veidai,
Veln'as ima juodą smalą
Ir uždažo juos juodai.

Prasideda melodijos aukų rinkimo. Gražios ir darnios ir visada vienodos, bet kol dar niekas nebankrotavo aukodamas, tol tų prašyminių melodijų galima klausyti.

Sustiprėja melodijos ir apie dvasios darnėjimą, nes juk salėse daugiausia žmogus ir nudarnėja, dūmus pūsdamas ir kokią pastiprintą girą puodeliais matuodamas..

Rinkiminės melodijos irgi labai sudėtingos. Demokratų kandidatas taip gražias melodijas varo, kad net baisu, jeigu žmogų ištiks toks rojus Amerikoj. Tiesiog bus nuobodu gyventi, dolerius semiant ir be jokio darbo steikus, kuriuos parūpina ievos, vietoj obuolių graužiant.

Be abejo, gražiausia skamba melodijos, kai lietuviški kritikai vertina mūsų menininkus, ne taip kaip amerikiečiai, jokių melodijų nepripažindami, kokius nors Chicagos Lyric operos solistus numirusiais dar prieš spektaklio galą apšaukia.

Rudens melodijom skambėjo Amerikos laikraščiai, apie rusiškąjį derlių, kur, leninistinėm simfonijom grojant, visas viekas išpūstas, kad nei bulvių, nei grūdų nebeliko, kur prie vieno bulvių kasėjo septyni enkavedistai stovi, kad kas nors bulvės iš draugo Brežnevo nepavogtų.

Linksmos melodijos nuskambėjo ir literatūriškam suartėjime. Atvažiavusį draugą Reimerį kai kas didžiai meiliai sutiko, skaitė, kapitalistiniu konjakėliu ir lietuviškom dešrom valgydino. Bet ir bėdos pasitaikė, kad visai priešingom melodijom papūtė tuo pačiu laiku atbėgusi dr. D. ir adv. Z. Butkų šeima.

Rudens melodijos būna šiltos, šaltos, gražios ir sudėtingos, bet jos kartais ir labai graudingos būna. Tai galės paliudyti visi, kurie pralaimės rinkimus.

Šiuos svarbius svarstymus apie rudens melodijas užbaigdami, prisimenam Ant. Gustaičio posmą:

Kai medžių šakose bethovenai ir listai
Sudrebina lapus simfonija rimta,
Nesuprantu, kodėl nerausta moralistai,
O gėrisi šviesoj nuogėjančia gamta.

Z. P.

Taip ir kitaip

Rugsėjo 19 d. Naujienų vedamajame "Tuščia spaudos konferencija" rašoma:

"Ji būtų galėjusi būti naudinga, jeigu organizatoriai būtų tinkamai tą konferenciją suorganizavę."

"Šiais metais tam darbui bubui buvo parinkti nauji pudruotojai, bet ir jiems skudurėlis krito iš rankų".

Tuo tarpu spalio 6 d. A. Pužauskas tose pačiose "Naunose" sako:

"...daugumos dalyvavusių pripažinimu, tos visuomenės veikėjų, veiksnių atstovų, radijo ir spaudos atstovų dienos praėjo puikiai, punktualiai, geroje nuotaikoje."

Ir suprask dabar, ar tikėti "Naujienų" vedamuoju, ar po poros dienų šalia dedamuoju.

LAIKRODIS IR LAIKAS

"Darbininkas" spalio 20 d. laidoje apie laikrodžio atsukimą rašo: "Ar diena nuo tokio laikrodžių sukinėjimo pailgėja? Toks dienos "ilginimo" įprotis, atrodo, kilo iš vieno indėno elgsenos. Indėnas, norėdamas savo antklodę pailginti, nupiaudavo gabalą nuo kojų galo ir prisiūdavo prie antklodės galvos galo. Kaip antklodė pailgėjo, taip ir dienos pailgėja".

ŠEIMOS KERTELĖ

NAUJAS PATIEKALAS

— Tai kaip, Juozeli, naujas patiekalas patinka? Jo receptą aš per radiją girdėjau, — sako žmona.

— Geriau kitą stotį nustačiusi būtum.

MANDAGUS FOTOGRAFAS

— Panele, šypsokitės truputį mažiau, nes kitokiu atveju visas veidas neišeis!

AUTOMOBILISTĖ

Ragutienė, važiuodama automobiliu, užvažiavusi ant praeivio, jį sužeidusi, teisinasi:

— Nesuprantu, kaip tai man galėjo atsitikti. Tuo, ką gerai žinau apie važinėjimą automobiliu, pilną knygą galėčiau prirašyti.

Sužeistasis atsako:

— O tuo, ko jūs nežinot, galit pilną ligoninę priguldyti.

VEDĘ SKUBA

— Kaip tai yra, tėte, kad vedę vyrai viską skubiau dirba negu viengungiai? — klausia sūnus.

— Todėl, kad ir kiškis greičiau bėga, kai šuo užpakaly iš paskos veja.

PAGERBIMAI IR PIRŠTAI

"O dažnai, net per dažnai, ta galvelė po visų pagerbimų nelabai kooperuoja su mašinėlės raideles badančiais pirštais."

Alg. Pužauskas

— Merginą vesti tik dėl grožio yra tas pat, kaip pirkti namus dėl jų nudažymo.

— Paklydai berniuk, kaip gi atrodė tavo tėtis, kokios jo ypatingesnės žymės?
— Jis mėgsta alų.

DR. S. ALIŪNAS

ŠALTYŠIUS IŠEIVIJOJ

(Spyglių bendradarbiui Stellai - Stasiui Lauciui (1897 spalio 11 d. — 1965. VI. 15), kuris dabar švęstų 75 m. sukaktį.)

Pasimokęs iš Brazdžionio,
Nepapeikęs liaudies skonio,
Prisiminęs temą Stellos
Apie dainą ulytėlos.

Šalia kelio vieškelėlio Šaltyšius gyveno,
Užaugino tris sūnelius be Alvudo meno:
Joną, Baltrų ir Matjošių, visus tris kaip vieną,
Kol komūna juos išgrūdo vienąkart per sieną.

Ir Šaltyšius, pasičiupęs skrandą ir noragą,
Jonas dūdą, Baltrus skripką, Matjošius pyragą,
Iš tėvynės Vokietijon jie sparnus pakėlė:
— Oi, dūda, ir vėl dūda, dūda dūdytėlė.

Vokietijoje Šaltyšius sau silkes vežiojo,
Baltrus šoko lenciūgėlį ir su skripka grojo,
Jonas pūtė savo dūdą, komitetus barė,
O Matjošių už pyragą mylėjo bavarė.

Vokietijoje palikęs skrandą ir noragą,
Sau Šaltyšius atkeliavo tiesiai į Chicagą,
Ir pradžioje mūs Šaltyšiui širdį baisiai gėlė:
— Ei, dūda, ir vėl dūda, dūda dūdytėlė.

O paskui jisai pradėjo gražį kraut prie grašio —
Nei aukojo, dovanojo, tik į banką nešė,
Neraudojo vieškelėlio ten prie gimto kaimo,
Tik raudojo, kai negavo dirbti overtaimo.

Na, o Jonas, jeigu matė, kad kas nors kur juda,
Į visų visokią veiklą pūtė savo dūdą.
Baltrus mūsų, vietoj skripkos, operoj pragydo,
Ir padėjo pastatyti Faustą ir Aidą.

O Matjošius, lyg jis būtų užmiršęs pyragą,
Baigia jau visai sudžiūti, taip sakyt, į ragą.
Apie savo žmoną skrieja, tartum karusėlė,
— Ei, dūda, ir vėl dūda, dūda dūdytėlė.
Plauna vystyklus Matjošius, ir žiūrėt net gera,
Šveičia puodus, verda košes, vedęs Miss O'Hara.

MAINYBOS STUDENTAIS

Šiandien reikia sutikti su faktu, jog vidutinio kalibro aktyvistas studentas, jeigu jis ką nori sudeginti vidurnaktį, tai tik ne alyvos tanką, bet patį universiteto dekaną.

Torontiškis "Star" skiltininkas Gary Lautens teigia:

— Daugelis iš mūsų norėtume, kad bestudijuojantis mūsiškis jaunimas grįžtų į seną elgesio stilių: kad jie ir nūdien tik pakartų vieno kito profesoriaus, dekano ar net un-to prezidento iškamšą, iš pykčio rytų auksines žuveles arba vaginėtų studenčių kelnaites. Bet tokioms svajonėms laikas per vėlyvas.

Šiuo metu studijuojantieji nebenori pasitenkinti tik rūšiavimu moteriškų kelnaičių, įvairių stilių "bra" ir kitų privoginėtų moteriškų atributų. Jie galvoja, jog svarbiausias tik vienas dalykas — politika. O su politika besiriša dažniausiai komunizmas. Berkeley, Paryžiaus, Toronto, Londono ir daugelio kitų miestų universitetų studentai galvoja, jog į jų problemų išsprendimą atsakymus teturįs tik komunizmas.

Gi kitoj pusėj: Prahoje, Budapeste, Varšuvoje ir Maskvoj studentai galvoja, jog į jų problemas atsakymus turįs ne kas kitas, o kapitalizmas.

Anoj pusėj geležinės uždangos gyveną studentai labai norėtų gyventi čia, o Vakarų pasaulio aktyvistai — būtų patenkinti atsidūrę ten.

Šia yra aktyvistų, kurie mėgsta Che, neapkenčia Trudeau, jiems Vakarų pasaulis sergas, jie tiesiog pervargę nuo šaldytuvų, didelių automobilių ir kito komforto.

Iš kitos gi pusės, anapus geležinės uždangos gyvena aktyvistai labai norėtų gyventi čia, norėtų sau gurkšnoti "Coca-Cola", stebėti mergaičių maroaspalvius "mini" ir naudotis kitu "dekadentišku" Vakarų pasaulio gyvenimu. Todėl siūlytina padaryti mainus. Pavyzdžiui:

— Mes turime 2,600 kairiųjų (Left-wingers). Ką jūs mums galėtumėte už juos duoti — paklaustų vakarietis.

— How about 175,000 right-wingers? — gal atsakytų Kosyginas.

— Tai per daug iš jūsų pusės. Tegul būna 50.000.

— Niet, — Kosyginas prieštarautų. — Mes duosime jums 100,000 dešiniųjų už jūsiškius 2,600 kairiasparnių. Take it or leave it.

Palaukęs kiek, vėl prabiltų Kosyginas:

— Mes duosime jums 90,000 dešiniasparnių už jūsų 2,600 kairiasparnių ir 50,000 dol. priedo, idant visas reikalas pasaldėtų.

Taip apie Kalėdas mainai jau galėtų būti įvykdyti.

Žinovai gi teigia, kad, negavę Kalėdų dovanų, leftvingeriai apie Naujus Metus panorėtų atsimainyti. Jei jiems tai nepavyktų, tai išvyktų savanoriais į Sibirą statybų vykdyti. *P. A.*

Vakar ir šiandien. Taip Chicagos lenkų laikraštis "Dzienik Zwazkowy" vaizduoja kom. Kinijos buvusį ir dabartinį nusistatymą.

Spyglininkai rašo

— *Proga atsilyginti. "Sviečias"* rašo: "Lietuvos istorijoj yra žinoma, kad Lietuvos karaliai dažnai Žemaičius užstatydavo kryžiokams, bet patys gyvendavo gražiojoj Dzūkijoje. Suprantama, kad žemaičiai turėjo pagrindo pykti ant dzūkų už maininkavimą

Prieš trejetą metų Chicagoje kelių dzūkų iniciatyva įsisteigė Dzūkų draugija. Ji per 3 metus, vadovaujama sumanių ir darbščių dzūkų, atliko daug naudingų darbų. Rugsėjo 24 d. į naują valdybą išrinkta du dzūkai ir trys žemaičiai. Po rinkimų vienas žemaitis, patrynęs rankas, pasakė: "Dabar pamaininkausime dzūkais už senas skriaudas".

— *Cicero, Ill.,* miesto pareigūnams pagerbti Mikas Mužikas siuntė šiuos posmus:

Jeigu kaimyno šuo naktį loja,
Jei vaikai langus tau išteplioja,
Jeigu tau sinka kur užsikišo,
Jeigu vaikėzai vartus atrišo,
Jei erkandišen per garsiai kaukia,
Visi tuoj Johną Kimbarką šaukia.
Jei jo miesto poste nebūtų,
Cicero pusė tuojau sugriūtų.
Jei Mister Kimbark ten nesėdėtų,
Daug kas gyventi nebemokėtų.

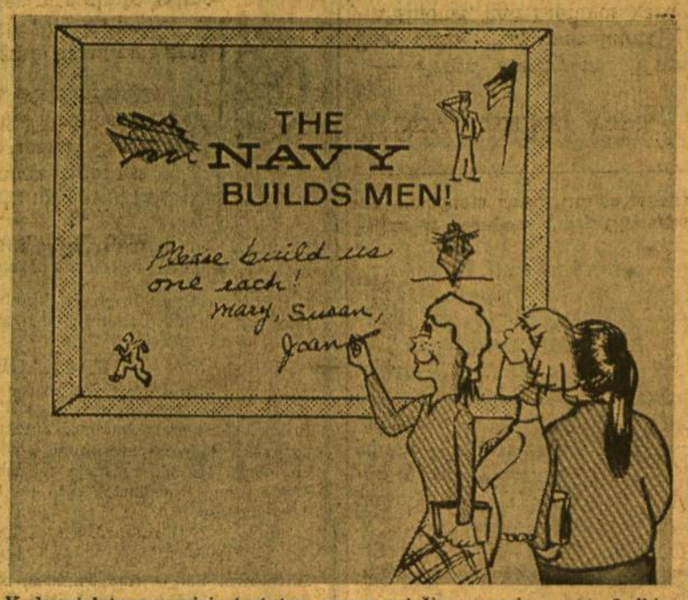

Kadangi laivynas giriasi statąs vyrus, tai šios merginos ant skelbimo prirašo pageidavimą, kad ir jom po vieną pagamintų.

ROMANTIŠKI VAIZDELIAI

"Valstiečių Laikraštis" įsidėjo straipsnį apie kiaulišką buitį. Straipsnyje A. Jurevičius rašo:

"Ignalinos rajono Karolio Poželos kolūkio fermoje dvi kiaulės žvilgtelėjo į srutas nutekėjimo griovelyje kaip į veidrodį.

— Ne kaip atrodo, — pasakė riestasnukė, — šonai mėšlini, srutos per strėnas teka.

— Vienas džiaugsmas, kad tvarto sienos išlaužytos, — pasiguodė nulėpausė, — gali į gamtą pažiūrėti, pasvajoti...

Čia, viename garde, pasigirdo žvygaujantis kikenimas. Mat, kuiliai, prasigraužę atitinkamo dydžio skyles savo aptvaruose, iškeliavo linksmesnės kompanijos ieškoti.

— Kokia prasta jaunesnioji karta, — pasipiktino nulėpausė. — Paršelius paleido į valias. Antai bešmižinėja kur tik nori. Net aplink tvartą laksto. Jeigu žmonės nesirūpina, tai nors pačios globotų.

— Taigi, taigi, — žvygtelėjo riestasnukė. Tikri chuliganai auga. Papildomam šėrimui vos trys loveliai yra ir tuos pačius sugraužė iki dugno. Dezinfekciniai kilimėliai sutrupinti į smulkius gabalėlius. Kur tai matyta!"

Iš straipsnio matyti, kad kiaulių auklėjimas tebėra pilnas senų atgyvenų.

DAILININKO PROBLEMA

Dailininkas abstrakcionistas guodžiasi savo draugui:

— Atėjo dama, kurios portretą aš neseniai nupiešiau, ir pareikalavo, kad pakeisčiau jos akių spalvą.

— Tai pakeisk!

— Lengva pasakyti! Aš neatsimenu, kurioje vietoje tas akis nupiešiau!

Jonui Mekui paskirta premija

Jonas Mekas paskelbė "Gimtajame Krašte" nr. nuostabiai puikų eilėraštį, kuris mūsų literatūroje savo meniškumu neturėjo lygaus. Poetas, eilėraštyje "Dešimt žodžių", rašo:

ranka
vakaras
šviesa
žemė
būti
žmogus
vėjas
paukštis
akmuo
galva
ranka, Šiaurės Vietnamo frontas
vakaras, Šiaurės Vietnamo frontas
šviesa, Šiaurės Vietnamo frontas
žemė, Šiaurės Vietnamo frontas
būti, Šiaurės Vietnamo frontas
žmogus, Šiaurės Vietnamo frontas
vėjas, Šiaurės Vietnamo frontas
paukštis, Šiaurės Vietnamo frontas
akmuo, Šiaurės Vietnamo frontas
galva, Šiaurės Vietnamo frontas

Literatūros žmonės atsižvelgdami į šį nuostabų meniškumą, o taip pat pripažindami nuopelnus už anksčiau skelbtus eilėraščius, kuriuose demaskuojami Amerikos žiaurumai, o taip pat prisimindami Meko Austrijoj išreikštą skundą, kad jis miršta Amerikoj badu, skiria jam 1 dol. premiją. Už ją badaujantis poetas galės nusipirkti duonos. Premija bus įteikta, ir poetas tuos, žiauriąją Ameriką demaskuojančius eilėraščius galės paskaityti Lietuvių studentų suvažiavime lapkričio gale Clevelande, į kurį, Mekas kaip skelbiama programose, jau pakviestas.